

ตอนที่ ๑

กรอบแนวคิด ทางยุทธศาสตร์ของจีน

สถานการณ์ในระดับโลก หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ.๒๕๓๔ ทำให้ภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threat) ที่มีการเผชิญหน้าด้วยกำลังทหารในภูมิภาคต่าง ๆ จากปัญหาความขัดแย้งในลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองในช่วงยุคสงครามเย็นได้ลดลงไป จนนำไปสู่การถอนทหารในหลายพื้นที่และประเทศต่าง ๆ ได้ลดกำลังทหารเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศ และก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ (Non Traditional Threat) ที่เกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจและการแข่งขันทรัพยากร จนเกิดเป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในหลายรูปแบบ เช่น การค้ามนุษย์ การค้าสิ่งผิดกฎหมาย ยาเสพติด และปัญหาชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงส่งผลให้รูปแบบความมั่นคงได้ขยายขอบเขตจากการเมืองและการทหารครอบคลุมในหลายมิติมากยิ่งขึ้น (Comprehensive Security) โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ทุกประเทศต้องหันหน้ามาให้ความร่วมมือกันภายใต้การแข่งขันในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยมีการสร้างมาตรการความไว้วางใจระหว่างกัน (Confidence Building Measure) ในหลายรูปแบบทั้งที่ผ่านองค์กรภาครัฐและองค์กรที่มีอิทธิพล (Nongovernmental Organizations: NGOs) เพื่อสร้างความมั่นคงในภูมิภาคต่าง ๆ (Rourke, J. T., 2008, pp. 147-149)

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

จีนเป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพในการพัฒนาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ย่อมมีแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ ทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาคเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ โดยอาจวิเคราะห์ได้จากประเด็นแนวคิดและแนวนโยบายที่ได้มีการนำเสนอต่อเวทีสาธารณะต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนในระดับโลก ก่อนยุคประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

เจิง ปี้เจี้ยน (Zheng Bijian) ประธานคณะที่ปรึกษาด้านการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งได้ไปเยือนสถาบันบรูคคิงส์ (Brookings Institution) ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๘ กล่าวถึงการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศอันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยเน้นว่า จีนไม่ใช่ภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ รวมทั้งนำเสนอแนวคิดของการก้าวอย่างสันติวิธีของจีน (Peaceful Rise) จำนวน ๑๐ ประเด็น (Bijian, Z., 2005) กล่าวคือ

“... ประการแรก การพัฒนาร่วมกันและการมีผลประโยชน์ร่วมกันจะนำให้ทั้งจีนและสหรัฐฯ สามารถขยายความร่วมมือครอบคลุมทุกมิติทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การทหารและความมั่นคง...

ประการที่สอง ต้องเข้าใจความสัมพันธ์แบบทวิภาคีระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ให้ลึกซึ้งทั้งการเป็นหุ้นส่วนในด้านการตลาด โอกาสทางเศรษฐกิจและความมั่นคง...

ประการที่สาม ผู้นำจีนมีภาระหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาในอนาคตของจีนจากจำนวนประชากรที่มากถึง ๑,๓๐๐ ล้านคน...

ประการที่สี่ จีนต้องเตรียมความพร้อมในยุทธศาสตร์สามก้าวในการพัฒนาเศรษฐกิจ การรักษาอุดมการณ์และการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม...

ประการที่ห้า จีนจะพัฒนาประเทศตามแนวทางเฉพาะของตนเอง...

ประการที่หก จีนเห็นความสำคัญในเรื่องความมั่นคงด้านพลังงาน...

ประการที่เจ็ด จีนจะเป็นประเทศใหญ่ที่มีความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ และจะไม่แสวงหาการเป็นเจ้าทางการทหารของโลก...

ประการที่แปด พรรคคอมมิวนิสต์จะยึดแนวทางสันติในการบริหาร ประเทศและจะไม่สร้างความหวาดระแวงให้กับสหรัฐฯ ...

ประการที่เก้า จีนได้มีความมุ่งหมายที่จะแลกเปลี่ยนคณะกรรมการ เพื่อความร่วมมือระหว่างกันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ...

ประการที่สิบ จีนกับสหรัฐฯ ควรใช้โอกาสสร้างความร่วมมือผ่านประตู ในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น... ”

แนวคิดที่ เจิง ปี้เจี้ยนนำเสนอเกี่ยวกับการก้าวอย่างสันติวิธีของจีน เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศได้สอดคล้องกับสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี หู จินเทา (Hu Jintao) ที่ได้กล่าวในที่ประชุมในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปีแห่งการ ก่อตั้งสหประชาชาติ ณ องค์การสหประชาชาติในมหานครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘ (Jintao, Hu, 2005) โดยเน้นย้ำแนวทางสันติในเวทีประชาคม ระหว่างประเทศ (International Community) ว่า

“...ประชาคมระหว่างประเทศต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเพื่อลด ความหวาดระแวงและส่งเสริมการพัฒนาาร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน ของทุก ๆ ประเทศ...แนวโน้มของโลกในอนาคตจะพัฒนาไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ จากกระแสการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าที่รวดเร็วด้าน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีทำให้ทุกภูมิภาคของโลกมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ยิ่งมีความจำเป็นที่ต้องมีความร่วมมือกันระหว่างประเทศมากขึ้นทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลกเพื่อเผชิญกับปัญหาที่ข้ามพรมแดน เช่น สภาวะแวดล้อมที่เป็นมลพิษ การแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและโรคระบาดที่ร้ายแรง เป็นต้น ซึ่งควรดำเนินการดังนี้

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ประการแรก ดำเนินความร่วมมือในแบบพหุภาคีบนพื้นฐานของความมั่นคงร่วม โดยละทิ้งความหวาดระแวงในช่วงยุคสงครามเย็นและสร้างแนวคิดความมั่นคงใหม่ด้วยการสร้างความเชื่อใจ เชื่อมมั่นในผลประโยชน์ ความเท่าเทียมกัน และมีความร่วมมือกัน รวมทั้งมีกลไกสร้างความมั่นคงร่วมและการป้องกันความขัดแย้งอย่างสันติวิธี...

ประการที่สอง ยึดมั่นในความร่วมมือเพื่อการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเปิดโอกาสและลดอุปสรรคข้อจำกัดระหว่างกัน...

ประการที่สาม สร้างจิตวิญญาณของการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์...

ประการที่สี่ ส่งเสริมการปฏิรูปองค์การสหประชาชาติและกิจกรรมระหว่างประเทศเพื่อสร้างความสงบสุข และการพัฒนาความร่วมมือบนพื้นฐานของการเคารพและยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติ...”

ถ้อยแถลงของประธานาธิบดีหู จิ่นเทา ผู้นำจีนรุ่นที่ ๔ เกี่ยวกับจุดยืนของจีนในเวทีประชาคมโลกและได้ต่อยอดแนวคิดของเจียง ปี่เจี้ยน ซึ่งเป็นประธานคณะที่ปรึกษาทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เกี่ยวกับบทบาทของจีนในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ จาง หยุนหลิง (Zhang Yunling) และ ถัง ชีผิง (Tang Shiping) ได้วิเคราะห์บทบาทของจีนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจนทำให้สามารถประเมินยุทธศาสตร์ในระดับโลก หรือมหายุทธศาสตร์ของจีน (China's Grand Strategy) อันเป็นการยกระดับทางยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาค (Regional Strategy) (Yunling, Z. and Shiping, T., 2005, pp. 48-68) สรุปได้ดังนี้

๑. จีนมุ่งคืนสู่ความยิ่งใหญ่ดังในอดีตด้วยการเป็นมหาอำนาจจากขนาดของประเทศ จำนวนประชากรและความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่จีนระลึกอยู่เสมอว่าสหรัฐฯ เป็นอภิมหาอำนาจที่จีนต้องมีความร่วมมือพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ จีนจะเพิ่มความแข็งแกร่งของประเทศ รวมทั้งความเข้มแข็งทางการทหารเพื่อรักษาสถานภาพทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

๒. จีนต้องการดำรงความมีเสถียรภาพอันเป็นผลจากนโยบายที่ทันสมัย ในยุคของ เต็ง เสี่ยวผิง และรักษาภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศให้มีความสงบ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ และประเทศ เพื่อนบ้านของจีน

๓. จีนเน้นการเป็นประเทศใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและควบคุม พฤติกรรมของตนเองที่จะไม่มุ่งแสวงหาการเป็นผู้นำในกิจการระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกโดยดำเนินกิจกรรมผ่านองค์กร สถาบันและกลไก ต่าง ๆ แบบพหุภาคี (Multilateral Institutions) เพื่อสร้างความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งร่วมปรึกษาหารือระหว่างประเทศเพื่อสร้างความไว้เนื้อ เชื่อใจ (Confidence Building Measures: CBMs) ในการบริหารจัดการด้าน ความมั่นคงบนพื้นฐานของแนวคิดความมั่นคงใหม่ (New Security Concept) ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การเห็นประโยชน์ร่วมกัน มีความเสมอภาคกันและ มีความร่วมมือกัน

๔. จีนเน้นการดำเนินการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความมั่นคงและ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมของโลก โดยดำเนิน นโยบายอย่างอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รวมทั้งยึดถือกรอบปฏิบัติของสหประชาชาติ และจะต่อต้านการแทรกแซงกิจการระหว่างประเทศ

แนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนในระดับโลก ในยุคประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

เป้าหมายสำคัญทางยุทธศาสตร์

เป้าหมายสำคัญทางยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ซึ่งเป็น ผู้นำจีนรุ่นที่ ๕ ได้กำหนดนโยบาย (Cheong, C., 2014) ประกอบด้วย

เป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ ตั้งเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจให้เข้าถึง การสร้างสังคมแบบกินดีอยู่ดีอย่างทั่วถึง หรือในภาษาจีนเรียกว่า “เสี่ยวคัง” ภายใน

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ปี ค.ศ.๒๐๒๐ (พ.ศ.๒๕๖๓) โดยจีนจะเร่งปฏิรูปเชิงเศรษฐกิจและเปิดประเทศต่อไปอย่างรอบด้าน ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน มุ่งเน้นกลยุทธ์ในการส่งเสริมความต้องการภายในประเทศ และการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างระบบความเท่าเทียมกันของสวัสดิการสังคมเมืองและชนบทอย่างทั่วถึง

เป้าหมายทางการเมือง ยืนหยัดแนวทางสังคมนิยมแบบจีนต่อไป โดยย้ำว่า เป็นแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างจากระบบตะวันตก โดยมีภารกิจหลักคือ การสร้างระบบประชาธิปไตยผ่านกลไกสภาที่ปรึกษาการเมืองภายใต้ระบบสังคมนิยมให้สมบูรณ์ ส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนผ่านระบบผู้แทนสภาประชาชนแห่งชาติ (the Nation People’s Congress) ส่งเสริมให้ชนชั้นล่างมีส่วนร่วมกับประชาธิปไตย และการปฏิรูปทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ โดยเรียกร้องให้สมาชิกพรรคทุกคนมีความโปร่งใส ต่อต้านการคอร์รัปชันอย่างแข็งขัน

เป้าหมายทางด้านความมั่นคงและการทหาร โดยพัฒนาศักยภาพทางการทหารไปสู่ความสมัยใหม่ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนายุทธศาสตร์ความมั่นคง มุ่งมั่นให้บรรลุภารกิจเชิงประวัติศาสตร์ของกองทัพ มุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติของยุทธศาสตร์ทางทหารในยุคใหม่ เสริมสร้างความเข้มแข็งของทางทะเล อากาศ และความมั่นคงทางไซเบอร์ เพิ่มศักยภาพในการบุกเบิกทรัพยากรทางทะเล และมุ่งเน้นการสร้างแสนยานุภาพทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “จีนจะไม่ยอมก้มหัวให้กับแรงกดดันจากอำนาจภายนอกใด ๆ โดยจุดยืนและการตัดสินใจเชิงนโยบายของจีนจะตั้งอยู่บนความถูกต้องตามความเป็นจริง”

เป้าหมายทางการต่างประเทศ จีนจะยืนหยัดพัฒนาความสัมพันธ์อย่างฉันทมิตรกับทุกประเทศบนหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติห้าประการ (ได้แก่ การเคารพอธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดนซึ่งกันและกัน การไม่รุกรานต่อกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน ความเสมอภาคและอำนวยประโยชน์แก่กัน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ) โดยย้ำจุดยืนการดำเนินยุทธศาสตร์การปฏิสัมพันธ์กับประชาคมโลกโดยคำนึงถึงหลักการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยร่วมมือกัน

เพื่อส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจโลกที่เข้มแข็ง สนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาให้พัฒนาด้วยตนเอง แก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการค้าอย่างเหมาะสมโดยการเจรจา และใช้หลักการ “เป็นมิตรที่ดีและหุ้นส่วนที่ดีของประเทศเพื่อนบ้าน” รวมทั้งเสนอให้ร่วมมือกันสร้างเส้นทางสายไหมศตวรรษที่ ๒๑

รองศาสตราจารย์ ดร. You Ji นักวิจัยอาวุโส (Senior Visiting Fellow) ประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ และคณะสังคมศาสตร์ University of New South Wales ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการทหารของจีน และบทบาทของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People’s Liberation Army: PLA) ต่อนโยบายต่างประเทศของจีน โดยเฉพาะกรณีพิพาทในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ซึ่ง ดร. You Ji ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความริเริ่มของผู้นำจีนในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ ในการอภิปรายเรื่อง “Understanding China’s Foreign policy” (Ji, Y., 2014) กล่าวคือ

ประเด็นแรก นโยบายการต่างประเทศของจีนต้องเป็นนโยบายเชิงรุกเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีพัฒนาการไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ ซึ่งผู้นำจีนรุ่นที่ ๕ ยังคงดำเนินนโยบายการเจริญเติบโตขึ้นอย่างสันติ แต่ในขณะเดียวกันก็จะเร่งเพิ่มงบประมาณทางการทหารและพัฒนาขีดความสามารถทางทะเล ด้วยการประกาศเป้าหมายเป็นมหาอำนาจทางทะเลของจีน อันสืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งต่ออำนาจอธิปไตยในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ โดยการเจริญเติบโตขึ้นมาของจีนไม่ใช่เป็นการแสวงหาความเป็นเจ้าโลก หรือประเทศมหาอำนาจทางกำลังทหาร แต่เป็นหนทางการสร้างประเทศที่มีตลาดอันยิ่งใหญ่ มีวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ และเป็นประเทศที่รับผิดชอบต่อการสร้างสรรค์สังคมระหว่างประเทศที่ยิ่งใหญ่

ประเด็นที่สอง ความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างแข็งขันของจีนกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯ ในการจัดการปัญหาของภูมิภาคและดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบระหว่างประเทศ ซึ่งจีนกับสหรัฐฯ ต้องเผชิญกับภารกิจทางประวัติศาสตร์ที่จะต้องกำจัดสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดจากสงครามเย็นและเผชิญกับความท้าทายในการหลีกเลี่ยงการเกิดสงคราม หากมีวิสัยทัศน์เช่นนี้ก็จะสามารถขจัดความกังวลที่ว่าจีนกำลังจะกำจัดผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ให้ออกไปจาก

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ภูมิภาคนี้ได้ บนหลักการนี้ จีนกับสหรัฐฯ ก็สามารถจัดปัญหาความขัดแย้งและหันมาจัดการปัญหาโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในการแสวงหาการอยู่ร่วมกัน และพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยต้องเปิดใจกว้างเพื่อแสวงหากลไกใหม่ในการกำกับความมั่นคงทางการเมือง การเงิน เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่ออ้าวงไว้ซึ่งความมีเสถียรภาพของระเบียบสังคมโลกและร่วมกันผลักดันให้มีการปฏิรูประเบียบสังคมโลกไปในทางที่ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันอย่างสันติและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ประเด็นที่สาม นโยบายการต่างประเทศของจีนได้ให้ความสำคัญต่อประเทศไทยในฐานะประเทศผู้มีส่วนบทบาทหลักในการเชื่อมโยง (connectivity) ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นดินแดนที่จีนมีผลประโยชน์อยู่เป็นจำนวนมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี พลังงาน และสิ่งแวดล้อม โดยในปัจจุบันจีนยังคงเน้นการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลดการเผชิญหน้าและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อที่ตนเองจะได้สามารถพัฒนาประเทศไปได้อย่างไม่มีอุปสรรค หากแต่ปัญหาสำคัญก็คือ ในอนาคตเมื่อจีนบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศแล้ว ท่าทีของจีนต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ซึ่งมีแนวโน้มว่าเมื่อถึงเวลาดังกล่าวนั้น จีนจะกลายเป็นประเทศที่เรียกร้องและยืนยันอย่างแข็งขัน (assertive) ในจุดยืนและผลประโยชน์ของตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของกรณีพิพาทหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ จนอาจนำมาซึ่งความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (ASEAN)

การขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างความร่วมมือ

ระหว่างประเทศของจีน

กรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งนำไปสู่การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของจีน กล่าวคือ การสร้างความมั่นคงของประเทศอาจทำได้โดยการแสวงหาพันธมิตร (alliance) ในรูปแบบของการเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อถ่วงดุลกับประเทศที่มีอำนาจเพิ่มขึ้น และให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกที่มากกระทบต่อความมั่นคงโดยเฉพาะเรื่องภัยคุกคาม (threats)

แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าว ได้นำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคง โดยร่วมมือกัน (Cooperative Security) แนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกันนี้ จะเน้นถึงการพบปะพูดคุยกัน (dialogue) โดยเชื่อว่าปัญหาความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นมิติทางการทหารหรือมิติอื่น ๆ ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการดำเนินฝ่ายเดียว แต่ต้องการความร่วมมือ (cooperation) ระหว่างรัฐต่าง ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในรัฐผ่านมาตรการในการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันและมีความโปร่งใส (Confidence Building and Transparent Measures) เพื่อลดความขัดแย้งในภูมิภาคโดยใช้การทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) รวมทั้งการแก้ไขความขัดแย้งร่วมกัน เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงอันจะบรรลุถึงผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนนำไปสู่การเตรียมการเพื่อเผชิญต่อภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต (Mihalka, M., 2005: 113-122)

ภัยคุกคามที่ไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลให้ภูมิภาคต่าง ๆ มีความเชื่อมโยง เป็นสังคมเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดสถานะที่มีความท้าทายต่อการรักษาความมั่นคงของประเทศมากขึ้นและจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประเทศอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน จึงก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น (Complex Interdependence) ทั้งนี้ก็เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ (Nye Jr., J. S., 2004: 1-20)

แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)

สำหรับความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติในเชิงลึกอาจแบ่งออกได้เป็นสองความหมาย ตามนัยที่ถูกใช้ในทางการเมืองระหว่างประเทศ (Griffith, M., Callaghan, T. O. and Roach, S. C., 2008, pp. 216-218) กล่าวคือ

ความหมายแรก ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เป้าหมาย (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ของนโยบายต่างประเทศ ดังที่ เจมส์ เอ็น รอสเนา (James N. Rosenau) กล่าวถึงความเป็นมาของผลประโยชน์แห่งชาติว่าได้ถูกใช้ไปในการวิเคราะห์การเมืองระหว่างประเทศเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบรรยาย

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

และอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยการประกาศถึงเป้าหมายของประเทศที่ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ โดยในประเทศอิตาลีได้เน้นในเรื่องอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) และความชอบธรรม (Legitimacy) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกำลังอำนาจ (Power) ของประเทศในการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งต่อมาในศตวรรษที่ ๑๗ ในวงการเมืองประเทศอังกฤษได้กล่าวถึงผลประโยชน์แห่งชาติในเรื่องการมีเกียรติยศของประเทศ (National Honor) และผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) รวมทั้งเจตนารมณ์ (General Will) ของประเทศและต่อมาก็ได้ถูกนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา (Rosenau, J. N., 1980. pp. 283-293)

ส่วนอีกความหมาย ได้ถูกนำไปใช้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมทางการเมือง (Political Discourse) เพื่อวิเคราะห์และสนับสนุนการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศ ดังกรณีที่ ฮันส์ เจ มอร์เกินทาว (Hans J. Morgenthau) ได้วิเคราะห์ระบบการเมืองระหว่างประเทศในการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของประเทศด้วยการใช้กำลังอำนาจของประเทศ (Morgenthau, H. J., 2005, pp. 4-16) โดยเฉพาะในมิติทางการทหารและทางเศรษฐกิจที่สามารถครอบงำปัจจัยด้านอื่น ๆ ในการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศของผู้กำหนดนโยบาย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่ถูกผลักดันจากเงื่อนไขที่เป็นนโยบายทางยุทธศาสตร์ (strategic diplomatic milieu) และได้นำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันอย่างสลับซับซ้อน (Complex Interdependence) ในสังคมโลก (world society) (Evans, G. and Newnham, J., 1998, p. 345) ซึ่งปัจจุบันสังคมโลกมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะที่เป็นเครือข่าย โดยมีการผนึกกำลังเป็นประชาคมในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งมีกลไกการจัดระเบียบของการเป็นสมาชิกและมีรูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) เพื่อความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน (common goals) และยอมรับในผลประโยชน์ร่วมกัน (Martinelli, A., 2005, pp. 241-260)

ความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติทั้งสองกรณีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับพื้นฐานการตกลงใจในการดำเนินนโยบายของประเทศโดยมีความสัมพันธ์กับภาวะแวดล้อมภายนอกที่กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศและการดำเนินนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งปัจจัยภายในประเทศจากความหลากหลายของผลประโยชน์ที่เป็นสาธารณะ อันทำให้เข้าใจถึงองค์ประกอบของผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งประกอบด้วย การดำรงอยู่ของประเทศ (self preservation) ความมั่นคงปลอดภัย (security) การกินดีอยู่ดีของประชาชน (well-being) การส่งเสริมและรักษาเกียรติภูมิ (prestige) การเผยแพร่และรักษาอุดมการณ์ (ideology) ตลอดจนการแสวงหาและเพิ่มพูนกำลังอำนาจของประเทศ (Lerche, Charles O. and Said, Abdul A., 1995, p. 28)

ดังนั้น ผลประโยชน์แห่งชาติจึงเป็นกฎเกณฑ์สำคัญหรือเป้าหมายของการกำหนดนโยบายต่างประเทศ แต่ผลประโยชน์แห่งชาตินั้นอาจจำแนกออกเป็นมิติต่าง ๆ บนพื้นฐานของบรรทัดฐานที่แตกต่างกันเพื่อการนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย (Xuetong, Y., 2006, pp. 18-21) ดังนี้

๑. บนพื้นฐานของเนื้อหา โดยแบ่งเป็น ผลประโยชน์ด้านการเมือง (political interests) เช่น เอกราชและบูรณภาพของประเทศ สถานภาพระหว่างประเทศ เป็นต้น ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง (security interests) เช่น เขตแดน ทั้งทางบกและทางทะเล รวมทั้งศักยภาพทางการทหาร เป็นต้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic interests) เช่น การส่งออกและนำเข้าทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ การเงินระหว่างประเทศ การนำเข้าและส่งออกของเทคโนโลยี เป็นต้น ผลประโยชน์ทางวัฒนธรรม (cultural interests) เช่น การดำรงรักษา วัฒนธรรมของประเทศ เป็นต้น

๒. บนพื้นฐานของเวลา โดยแบ่งเป็น ผลประโยชน์ที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือมั่นคง (constant interests) เช่น ความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศ เป็นต้น และผลประโยชน์ที่แปรเปลี่ยนตามระยะเวลา (variable interests) ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามสภาวะแวดล้อม เช่น ผลประโยชน์ในระยะสั้นประมาณ ๑ - ๒ ปี ระยะปานกลางประมาณ ๓ - ๑๐ ปี และระยะยาวประมาณ ๑๐ ปีขึ้นไป เป็นต้น

ยุทธศาสตร์จีโนมเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

๓. บนพื้นฐานของความสำคัญ โดยแบ่งเป็นผลประโยชน์ที่ถาวร (vital interests) เช่น การมีอิสรภาพและเสรีภาพ เป็นต้น ผลประโยชน์สำคัญระดับสูง (extremely importance interests) เช่น ความสมดุลทางยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นต้น ผลประโยชน์ที่สำคัญ (importance interests) เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๔. บนพื้นฐานของขอบเขต โดยแบ่งเป็นผลประโยชน์ที่เป็นสากล (universal interests) เช่น อำนาจอธิปไตยของประเทศ เป็นต้น ผลประโยชน์บางส่วน (partial interests) เช่น การมีประเทศที่เป็นพันธมิตร ฯลฯ ผลประโยชน์เฉพาะด้าน (individual interests) เช่น ความทันสมัยของประเทศที่ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

พื้นฐานทั้งสี่ประการดังกล่าวได้ครอบคลุมถึงเป้าหมายของการกำหนดนโยบายต่างประเทศอันเกี่ยวข้องกับแนวคิดการได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ด้วยการสร้างความร่วมมือในรูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

แนวคิดในการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

(Strategic Partnership)

นักวิจัยอิสระด้านรัฐศาสตร์ชาวอุซเบกิสถานชื่อ ดร.ฟาร์คูต โทลิปอฟ (Farkhod Tolipov) ได้ให้ความหมายของหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ไว้อย่างเด่นชัดว่า เป็นรูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (Tolipov, F., 2006, pp. 1-2)

๑. มีความเชื่อมั่นและเชื่อใจต่อกันอยู่ในระดับสูงของการเป็นหุ้นส่วนกัน
๒. มีความตั้งใจที่จะร่วมมือระหว่างกันโดยมีวิสัยทัศน์ในระยะยาว
๓. ให้ความสนใจต่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

๔. มีจุดยืนที่ใกล้ชิดและผลประโยชน์ร่วมกันในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

๕. มีสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในระยะยาวกับการเป็นหุ้นส่วนทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค

รูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการจีนสองคนคือ โจเซฟ วาย เอส เฉิง (Joseph Y.S. Cheng) และจาง วานคุน (Zhang Wankun) ที่ได้นิยามความหมายของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของสองประเทศที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมอย่างยิ่ง อยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค มีนโยบายและแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารไปในแนวทางเดียวกัน โดยได้นำเสนอรูปแบบและความเคลื่อนไหวในพฤติกรรมทางยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของจีน (Cheng, J.Y.S. and Wankun, Z., 2004, p. 180)

นักวิชาการจีนทั้งสองคนนั้น กล่าวถึงการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของจีนกับประเทศต่าง ๆ โดยมีการจัดระดับของการเป็นหุ้นส่วน (the hierarchy of partnership) โดยเฉพาะหลังจากการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็นช่วงกลางทศวรรษที่ ๑๙๙๐ จีนก็ได้มีการทบทวนการเปลี่ยนแปลงในดุลแห่งอำนาจ (balance of power) ของโลก และจีนได้ปรับเปลี่ยนบทบาทในด้านยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศใหม่ โดยเฉพาะการมีความครอบคลุมถึงกำลังอำนาจแห่งชาติ (national power) ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจต่าง ๆ ที่จีนเห็นว่าระบบขั้วอำนาจของโลกมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ รวมทั้งความสัมพันธ์กับองค์กรระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ แต่เนื่องจากความซับซ้อนของผลประโยชน์ระหว่างประเทศจึงทำให้จีนจำเป็นต้องแบ่งระดับความสัมพันธ์ของการเป็นหุ้นส่วน (levels of partnerships) เป็นระดับต่าง ๆ ๖ ระดับ ดังนี้ (Cheng, J. Y.S. and Wankun, Z., 2004, pp. 186-199)

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ระดับที่ ๑ การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) ระหว่างจีนกับรัสเซียและจีนกับสหรัฐฯ โดยมุ่งการดำเนินการเพื่อรักษาความสงบและความมีเสถียรภาพของสภาวะแวดล้อมใหม่ทางการเมืองระหว่างประเทศ

ระดับที่ ๒ การเป็นหุ้นส่วนที่สมบูรณ์ (comprehensive partnership) ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส แคนาดา เม็กซิโก ปากีสถาน และอังกฤษ โดยมีความแตกต่างกันตามกรณีในแต่ละรายประเทศ เพื่อผลักดันการจัดระเบียบโลกใหม่ในระบบหลายขั้วอำนาจ และเพื่อป้องกันไม่ให้อเมริกาแสดงความเป็นอภิสิทธิ์อำนาจหนึ่งเดียวของโลกในการครอบงำระบบระหว่างประเทศ

ระดับที่ ๓ การสร้างความเป็นหุ้นส่วนของเสถียรภาพในระยะยาว (constructive partnership of long-term stability) ระหว่างจีนกับสหภาพยุโรป (European Union: EU) เพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากความสำคัญในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและตลาดการค้า

ระดับที่ ๔ การเป็นหุ้นส่วนบนพื้นฐานความเชื่อมั่นและการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี (partnerships based on good-neighbourliness and mutual trust) ระหว่างจีนกับประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน เพื่อป้องกันความขัดแย้งในผลประโยชน์พื้นฐานทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคนี้ รวมทั้งการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาค

ระดับที่ ๕ การเป็นหุ้นส่วนของมิตรภาพและความร่วมมือ (partnership of friendship and cooperation) ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น เพื่อผลประโยชน์ทางการค้า และการสร้างความเป็นหุ้นส่วนของความร่วมมือ (partnership of constructive cooperation) ระหว่างจีนกับอินเดีย เพื่อรักษาความสงบในพื้นที่ตามแนวชายแดน

ระดับที่ ๖ การสร้างความเป็นหุ้นส่วน (constructive partnership) ระหว่างจีนกับแอฟริกาใต้ รวมทั้งความสัมพันธ์ของความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ (relationship of strategic cooperation) ระหว่างจีนกับอียิปต์ และจีนกับซาอุดีอาระเบีย เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและแหล่งพลังงาน

ดังนั้น หากจะศึกษาถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติกับการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของจีน จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงรูปแบบของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งจีนใช้ในการสร้างความ เป็นหุ้นส่วนที่มีหลายระดับความแตกต่างตามผลประโยชน์ที่กำหนดไว้จากการ ประเมินสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ (Xiaotian, Z., 2010, pp. 111-112)

กรณีตัวอย่างของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับรัสเซีย น่าจะเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการตามแนวความคิดการเป็นหุ้นส่วนทาง ยุทธศาสตร์ที่ดีตัวอย่างหนึ่ง เนื่องจากการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนิน นโยบายของจีนเป็นระดับแรก ดังเห็นได้จากการที่มีการลงนามในสนธิสัญญา มิตรภาพและความร่วมมือในความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี พ.ศ.๒๕๔๔ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๖ ก็ได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมที่กรุงมอสโกเกี่ยวกับความเป็น พันธมิตรทางยุทธศาสตร์ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งการมีความร่วมมือ ด้านความมั่นคงในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization: SCO) ที่มีจีน รัสเซีย และอดีตประเทศที่เคยอยู่ในเครือสหภาพ โซเวียตเดิม คือ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน เข้าเป็น สมาชิก เพื่อแก้ไขปัญหาพรมแดนระหว่างกัน ตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา การก่อการร้าย

นอกเหนือจากที่กล่าวแล้วนั้น จีนยังมีความร่วมมือทางการทหารกับ รัสเซียในอุตสาหกรรมการป้องกันประเทศ รวมทั้งมีการซ้อมรบร่วมกันในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อแสดงปฏิริยาโต้ตอบในการแผ่ขยายอำนาจของสหรัฐฯ ที่ต้องการเป็น อภิมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว ซึ่งนอกจากจีนจะสนับสนุนให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิก ในองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) แล้ว จีนยังได้สั่งซื้อ น้ำมันและอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหาร เช่น เครื่องบินรบ จรวด เรือดำน้ำ และ เรือพิฆาตจากรัสเซีย นอกจากนี้แล้ว จีนยังได้ให้การสนับสนุนรัสเซียในการแก้ไขปัญหา เรื่องดินแดนเชเชเนีย

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ส่วนรัสเซียก็สนับสนุนจีนในเรื่องปัญหาไต้หวันและทิเบต รวมทั้งให้ความร่วมมือกับจีนในการถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐฯ ตลอดจนมีการคัดค้านการใช้กำลังทหารของสหรัฐฯ กรณีการโจมตีอิรัก โดยจีนกับรัสเซียมีจุดยืนร่วมกันในการสนับสนุนระบบการเมืองโลกในรูปแบบของหลายขั้วอำนาจ (Multipolarism) ทั้งนี้เพื่อมิให้สหรัฐฯ ผูกขาดการเป็นขั้วอำนาจเดียว (Unipolarism) เป็นต้น (Dittmer, Lowell., 2004, pp. 207-223)

นักวิชาการของจีนได้วิเคราะห์การดำเนินนโยบายการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของจีนต่อประเทศต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นถึงจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของจีนที่มีจุดมุ่งเน้นเป้าหมายในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและความเชื่อมั่นในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (Hao, S., 2009, pp. 35-40) ดังนี้

๑. เพื่อให้สามารถสร้างหลักประกันในการรักษาความสงบ ความมั่นคง และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพื่อนำพาประเทศจีนสู่ความทันสมัย

๒. มุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศรอบบ้านและเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อ ลดอำนาจอิทธิพลของสหรัฐฯ

๓. มุ่งแสวงหาวิธีการดำเนินความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นซึ่งมีอิทธิพลอำนาจในภูมิภาค เพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันและความตึงเครียด จนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน

๔. เพื่อแสวงหาช่องทางในการนำไต้หวันเข้ามารวมอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของจีน

๕. เพื่อให้สามารถปกป้องผลประโยชน์ของจีนโดยเฉพาะผลประโยชน์ในทะเลจีนใต้

๖. มุ่งแสวงหาช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ก้าวหน้ากับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อปกป้องสถานะแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการรักษาผลประโยชน์ของจีน

วิสัยทัศน์และปฏิบัติการ ว่าด้วยการร่วมสร้างแนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหม และเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑

เอกสารปกขาวของรัฐบาลจีน เรื่อง “วิสัยทัศน์และปฏิบัติการ ว่าด้วยการร่วมสร้างแนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑” (Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road) มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แนวคิดของประธานาธิบดีจีนสี จิ้นผิง เกี่ยวกับแนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเล หรือหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt, One Road หรือ The Belt and Road Initiative) ขณะที่ได้ไปเยือนเอเชียกลาง เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๖ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ โดยได้จัดพิมพ์เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๘ ประกอบด้วยหัวข้อหลักใน ๘ ประเด็นสรุปได้ดังนี้

๑. ความเป็นมา สืบเนื่องมาจากภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจของโลก มีการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนมากขึ้นจนก่อให้เกิดความไม่สมดุลในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งควรมีการส่งเสริมให้เกิดการประสานงานด้านนโยบายเศรษฐกิจและความร่วมมือที่กว้างขวางและเชิงลึกมากขึ้น โดยร่วมกันสร้างแนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (ความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง) ที่จะเป็นรูปแบบใหม่ของการร่วมมือระหว่างประเทศสู่สันติภาพและการพัฒนาของโลก

๒. หลักการ ความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เป็นไปตามวัตถุประสงค์และหลักการอยู่ร่วมกันของกฎบัตรสหประชาชาติ ในห้าประการ ได้แก่ (๑) ความเคารพซึ่งกันและกันในอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน (๒) ร่วมกันที่ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน (๓) ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน (๔) ความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน และ (๕) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

๓. กรอบ แนวคิดความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความร่วมมือที่ส่งเสริมการพัฒนาาร่วมกันและความเจริญรุ่งเรืองและเป็นเส้นทางไปสู่ความสงบสุขและมิตรภาพ โดยการเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันและความไว้วางใจ รวมทั้งการเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนอย่างรอบด้าน ผ่านทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา โดยเชื่อมโยงกันเป็นวงกลมเศรษฐกิจ ด้วยเหตุผลสำคัญ ๒ ประการ คือ

๓.๑ การเชื่อมโยงเอเชียกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันตก แอฟริกาเหนือ และยุโรปเข้าด้วยกัน เพื่อให้ภูมิภาคเหล่านี้ได้แลกเปลี่ยนและสร้างประโยชน์ร่วมกัน ในการสร้างห่วงโซ่อุปทาน ห่วงโซ่ธุรกิจ ห่วงโซ่คุณค่า และการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ และช่องทางการขนส่งคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพสูง เพื่อประโยชน์สำหรับการพัฒนาประเทศที่ไม่มีทางออกทะเลและพื้นที่ทุรกันดาร อีกทั้งเป็นการช่วยลดต้นทุนการค้าการลงทุนและขจัดกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ อันเป็นการผลักดันให้การรวมกลุ่มเศรษฐกิจ ความเสรีทางการค้าและการลงทุน ตลอดจนการเปิดตลาดซึ่งกันและกัน ของประเทศที่มีความประสงค์ตามเส้นทางสายนี้ให้มีระดับสูงยิ่งขึ้น โดยข้อเสนอดังกล่าวเป็นเหตุผลทางการเมืองและเศรษฐกิจ ถือเป็น การส่งสัญญาณว่า จีนต้องการสันติภาพ เปิดกว้าง และต้องการหยิบยื่นโอกาสการพัฒนาให้กับเอเชียและโลก

๓.๒ ยึดถือความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานและเป็นแกนหลัก พร้อมทั้งยึดถือการแลกเปลี่ยนบุคคลและวัฒนธรรมเป็นตัวหนุนสำคัญ โดยไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศในภูมิภาค ซึ่งฝ่ายจีนจะปฏิบัติตามหลักการร่วมหารือกับประเทศตามเส้นทางสายนี้ ร่วมกันระดมความคิดเห็นและอาศัยความร่วมมือระหว่างกันผลักดันให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โดยข้อเสนอดังกล่าวถือเป็นเหตุผลทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และถือเป็นการส่งสัญญาณว่า จีนจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในระดับประชาชนตามเส้นทางสายใหม่

๔. ลำดับความสำคัญของความร่วมมือ ด้วยการดำเนินการที่ประกอบด้วย (๑) การประสานงานด้านนโยบาย (๒) การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการเชื่อมต่อ (๓) การขจัดข้อจำกัดและอุปสรรคทางการค้า (๔) การเสริมสร้างความร่วมมือการควบคุมทางการเงินแบบบูรณาการ (๕) การสร้างความสัมพันธ์จากประชาชนสู่ประชาชน

๕. กลไกของความร่วมมือ โดยเสริมสร้างความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ผ่านกลไกที่มีอยู่ เช่น องค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) อาเซียนกับจีน (๑๐+๑) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (APEC) และการประชุมเอเชียกับยุโรป (ASEM หรือ อาเซม) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของฟอรัมระหว่างประเทศและการจัดนิทรรศการในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค เช่น BFA (Boao Forum for Asia) เป็นต้น

๖. การเปิดสู่ภูมิภาคของจีน โดยการปลูกฝังคีนซีพีเส้นทางสายไหม เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการแผ่อิทธิพลและแสวงหาผลประโยชน์ของจีนด้วยการเชื่อมโยงกับภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่

๖.๑ การเชื่อมโยงทางบก (Silk Road Economic Belt) เป็นการเชื่อมโยงประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเส้นทางสายไหมเดิม โดยเป็นการบูรณาการทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการขยายการค้าในระดับภูมิภาค ด้วยการสร้าง Eurasian Land Bridge อันเป็นการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ จีน-มองโกเลีย-รัสเซีย, ระเบียงเศรษฐกิจ จีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก และระเบียงเศรษฐกิจ จีน-อินโดจีน เป็นต้น ประกอบด้วย ๓ เส้นทาง ได้แก่ (๑) เส้นทางที่ ๑ เชื่อมโยงจีนกับเอเชียกลาง รัสเซีย และยุโรป (๒) เส้นทางที่ ๒ เชื่อมโยงจีนกับอ่าวเปอร์เซีย และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ผ่านทางเอเชียกลาง และตะวันออกกลาง (๓) เส้นทางที่ ๓ เชื่อมโยงจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

๖.๒ การเชื่อมโยงทางทะเล (Maritime Silk Road) ถือเป็นข้อริเริ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านต่างๆ รวมถึงด้านการลงทุนระหว่างจีนกับประเทศในแถบภูมิภาคมหาสมุทร ได้แก่ อาเซียน โอเชียเนีย แอฟริกาเหนือ แอฟริกา และมหาสมุทรอินเดีย โดยจะมีการสร้างระเบียบเศรษฐกิจ จีน-ปากีสถาน และระเบียบเศรษฐกิจ จีน-บังกลาเทศ-อินเดีย เป็นต้น

๗. การดำเนินการของจีน นอกจากการเยี่ยมชมเยือนประเทศต่าง ๆ กว่า ๒๐ ประเทศของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง และนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง เพื่อสร้างความเข้าใจแล้ว ยังมีการลงนามในกรอบความร่วมมือระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความร่วมมือ

๘. การร่วมกันประคับประคองอนาคตที่สดใส โดยเน้นการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และความไว้วางใจกันบนผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งสร้างความร่วมมือแบบ win-win และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอารยธรรมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะเสริมสร้างจุดแข็งให้แก่กันและกัน ในการนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนา ร่วมกันในที่สุด

จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ ของจีน นับเป็นความพยายามเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมืองไปสู่ประเทศต่างๆ บนเส้นทางสายไหม ทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งจะเป็นช่องทางที่สำคัญของจีนในการก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกอย่างสันติวิธีและมีบทบาทในเวทีการเมืองโลกที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ริเริ่มให้มีการก่อตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับประเทศสมาชิกในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งปัจจุบัน (ข้อมูลล่าสุด เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐) ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่ามีสมาชิกรวม ๗๐ ราย (มี ๖๙ ประเทศบวกกับฮ่องกงซึ่งไม่มีสถานะเป็นประเทศ) โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศผู้ร่วมก่อตั้งร่วมกับจีนตั้งแต่แรก ซึ่งมีจำนวน ๒๑ ประเทศ และต่อมาขยายการรับสมาชิกเพิ่มเป็น ๕๗ ประเทศ จนล่าสุดมีจำนวนสมาชิก ๗๐ ราย

THE BELT AND ROAD INITIATIVE MAP

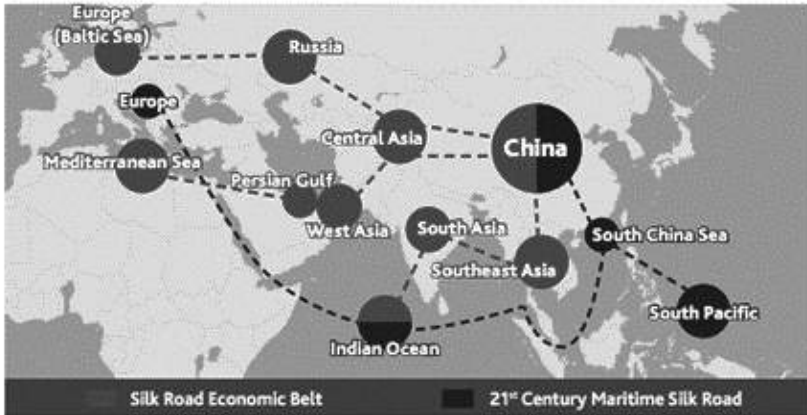

Photo credit: China maps out 'One Belt, One Road' with action plan, Global Times, 31 Mar 2015.

สำหรับความคืบหน้าในรอบสามปี (พ.ศ.๒๕๕๗ – ๒๕๕๙ และเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๐) ของความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง หรือ The Belt and Road Initiative (หรือเดิมชื่อ One Belt, One Road) เริ่มเห็นผลในเชิงบวกที่ชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

๑. ความเคลื่อนไหวของประเทศเนเธอร์แลนด์ในการเริ่มดำเนินงานเชื่อมต่อ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ตามแผนยุทธศาสตร์แถบเศรษฐกิจเอเชีย-ยุโรปใหม่ โดยจะบรรจบกันที่ท่าเรือรอตเทอร์ดาม (Rotterdam) ของเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางสายไหมทางทะเลและแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมทางบกจะบรรจบกันที่แห่งนี้ ซึ่งเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดของยุโรป กล่าวคือ เมื่อเดือนตุลาคมปี ค.ศ.๒๐๑๕ (พ.ศ.๒๕๕๘) สมเด็จพระราชาธิบดีวิลเลม อเล็กซานเดอร์ กษัตริย์พระองค์ใหม่ของเนเธอร์แลนด์เสด็จฯ เยือนจีนและตรัสว่า ความริเริ่มของจีนเกี่ยวกับแผนหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และธนาคารเพื่อการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเอเชียมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเนเธอร์แลนด์ยินดีเข้าร่วมความร่วมมือที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ และสนับสนุนให้แผน “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” เชื่อมต่อกับโครงการลงทุนของยุโรป นอกจากนี้ ตั้งแต่ครั้งหลังปี พ.ศ.๒๕๕๘ คลังสมองและ

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้เริ่มดำเนินงานสร้างเวทีเชื่อมต่อ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ที่มีหน่วยงานวิจัยวิทยาศาสตร์ รัฐบาลและนักธุรกิจหลายฝ่ายเข้าร่วม เพื่อแสวงหาวิธีการเชื่อมต่อ บนพื้นฐานที่คุ้มครองผลประโยชน์ของตน และพิจารณาจากแง่มุมของเนเธอร์แลนด์และยุโรปด้วย ดังที่ ดร.แวนเตอร์ ปุตเตน (Vander Putten) นักวิจัยระดับสูงสถาบันวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเนเธอร์แลนด์ ผู้เสนอและผู้รับผิดชอบการสร้างเวทีเชื่อมต่อ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” กล่าวกับสื่อมวลชนว่า ได้เริ่มดำเนินงานในช่วงแรก ๒ เรื่อง คือ (๑) ช่วยรัฐบาลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักธุรกิจ เพิ่มความเข้าใจ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (๒) ช่วยรัฐบาลแสวงหาวิธีเชื่อมต่อ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ที่ทำได้ในทั่วประเทศ (ซึ่งเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ดร.แวนเตอร์ ปุตเตนได้เขียนรายงานวิจัยหัวข้อ “จีน ยุโรป กับเส้นทางสายไหมทางทะเล” โดยเห็นว่า ยุทธศาสตร์ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” จะส่งเสริมกระบวนการเป็นหนึ่งเดียวกันทางเศรษฐกิจระหว่างเอเชีย ยุโรปและแอฟริกา จีน กำลังปรับเปลี่ยนโครงสร้างการค้าข้ามภูมิภาค เส้นทางสายไหมทางทะเลจะเชื่อมต่อท่าเรือรายทาง ส่วนแถบเศรษฐกิจทางบกจะเชื่อมต่อทางรถไฟรายทาง ดังนั้น โครงการสำคัญบางโครงการที่ไม่ได้ทำในยุโรป แต่ก็ส่งผลกระทบต่อยุโรป ในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า โดยเนเธอร์แลนด์ควรพยายามเข้าร่วมโครงการนี้อย่างเต็มที่)

ก่อนหน้านี้ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๗ ถือเป็นวันสำคัญในประวัติศาสตร์อีกวันหนึ่ง ที่ต้องบันทึกว่า ที่เมืองอู่ฮู่ (Yiwu) ในมณฑลเจ้อเจียงของจีน ซึ่งอยู่ห่างจากนครเซี่ยงไฮ้ไปทางใต้ราว ๓๐๐ กิโลเมตร รถไฟขบวนแรกที่บรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ ๘๒ ตู้ บรรจุสินค้าส่งออกน้ำหนักรวมกันมากกว่า ๑,๐๐๐ ตัน เดินทางออกจากกลุ่มอาคารคลังสินค้าขนาดมหึมาของเมืองนี้ มุ่งหน้าไปยังกรุงมาดริด ประเทศสเปน บนเส้นทางรถไฟทรานส์ยูเรเชีย (trans-Eurasia) สายใหม่ และไปถึงจุดหมายปลายทางในอีก ๒๑ วันต่อมา คือวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๗ ซึ่งสินค้าที่ลำเลียงในเส้นทางสายนี้ เดินทางข้ามประเทศจีนจากภาคตะวันออกสู่ภาคตะวันตก จากนั้นก็ผ่านคาซัคสถาน, รัสเซีย, เบลารุส, โปแลนด์, เยอรมนี, ฝรั่งเศส, และไปถึงสเปนในท้ายที่สุด

เส้นทางรถไฟสายดังกล่าว ข้ามดินแดนยูเรเชีย ซึ่งเชื่อมต่อระหว่าง อู่-มาดริด สายนี้ได้กลายเป็นตัวแทนการเริ่มต้นของโครงการการพัฒนาขนาดใหญ่ และกลายเป็นช่องทางโลจิสติกส์ทรงประสิทธิภาพที่มีระยะยาว ในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ที่เชื่อมตลาดขนาดใหญ่ข้ามผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่ไพศาล นอกจากนั้น ทางรถไฟ สายนี้ยังกลายเป็นตัวอย่างรูปธรรมของกระบวนการบูรณาการดินแดนยูเรเชีย เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่กำลังดำเนินอยู่อย่างคึกคักในเวลา นี้ และสิ่งสำคัญที่สุดยิ่งกว่าอื่นใด ทางรถไฟสายนี้คือส่วนประกอบส่วนแรกใน “เส้น ทางสายไหมใหม่” (New Silk Road) ของจีน ซึ่งมองเห็นกันว่าเป็นโครงการแห่ง คริสต์ศตวรรษที่ ๒๑

๒. ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ของจีนได้เดินทางไปเยือนโปแลนด์ในช่วง เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๙ และได้ประชุมร่วมกับนาย Andrzej Duda ประธานาธิบดี โปแลนด์ ในโครงการความร่วมมือ The Belt and Road Initiative ซึ่งผลการเยือน โปแลนด์ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิงครั้งนี้ ทำให้ยกระดับการพัฒนาความสัมพันธ์ โปแลนด์-จีนให้สูงขึ้น ในฐานะที่โปแลนด์เป็นประเทศสมาชิกในการริเริ่มก่อตั้ง ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) โดยโปแลนด์ยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” รวมทั้งกระชับความ ร่วมมือในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ทางรถไฟและโลจิสติกส์ ทั้งนี้ เนื่องจากโปแลนด์มีจุดแข็งทางด้านภูมิศาสตร์ ในการเป็นชุมทางคมนาคมที่เชื่อม ต่อตะวันออกกับตะวันตก โดยปัจจุบัน ขบวนรถไฟจีน-ยุโรปมีกว่า ๒๐ เส้นทาง และต้องผ่านโปแลนด์เกือบหมด ในจำนวนนี้ จุดหมายปลายทางของ ๒ เส้นทางอยู่ ในโปแลนด์ ต่างเป็นขบวนรถไฟ “ซูหม่านโอว” เริ่มต้นจากเมืองซูโจวทางภาค ตะวันออกของจีน สิ้นสุดที่กรุงวอซอร์ อีกเส้นทางหนึ่งคือ ขบวนรถไฟหงโอว เริ่ม ต้นจากเมืองเฉิงตูเมืองเอกมณฑลชื้อชวน (เสฉวน) ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน สิ้นสุดที่เมืองโรดส์ (Lodz) ของโปแลนด์ ซึ่งสถานีรถไฟในเมืองโรดส์มีชื่อสถานีรถไฟ นานาชาติกูตโน (Kutno) เป็นหนึ่งของชุมทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของทวีปยุโรป คอนเทนเนอร์จากยุโรปและเอเชียจำนวนมาก ที่มาจากทางรถไฟหรือทางหลวง จะ มารวมกันที่นี่และกระจายต่อไป นอกจากนี้ เมื่อช่วงกลางปี พ.ศ.๒๕๕๙ มณฑลชื้อชวน

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

(เสฉวน) กับเมืองโรตส์ของโปแลนด์ ได้ลงนามข้อตกลงสร้างความสัมพันธ์ เมืองพี่เมืองน้อง เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านโลจิสติกส์ระหว่างสองฝ่าย ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ได้มีการเดินขบวนรถไฟเส้นทางหรงโถวเพิ่มขึ้นเป็น ๔๐๐ ขบวน โดย นายเฉิน จิ่งเหวย ผู้อำนวยการสำนักงานโลจิสติกส์ด้านชายแดนเมืองเฉิงตู มณฑล ซื่อชวน (เสฉวน) กล่าวว่า เมืองเฉิงตูมีแผนที่จะขยายทางรถไฟหรงโถว โดยจะสร้าง ขยายต่อไปยังเมืองชุมทางสำคัญของประเทศยุโรปหลายประเทศ อาทิ ฝรั่งเศส เบลเยียม และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น ส่วนช่วงที่อยู่ภายในจีน จะสร้างและขยายเส้นทางนี้ให้สามารถเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจสำคัญภายในประเทศ อาทิ ดินดอนสามเหลี่ยม แม่น้ำแยงซี ดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำจูเจียงและเขตเศรษฐกิจรอบทะเลไปให้ จึง กลายเป็นโครงสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศขนาดใหญ่โต ที่มี ญีุ่ปุ่นและเกาหลีใต้อยู่ทางตะวันออก อาเซียนอยู่ทางใต้ เอเชียกลางและยุโรปอยู่ ทางตะวันตก

ความเคลื่อนไหวที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ ได้มีผลของการสัมมนาแนว ความคิดเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งจัดขึ้นในนครซีอาน เมืองเอกของ มณฑลส่านซี (อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของจีน) เมื่อช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๙ ซีให้เห็นว่า ตั้งแต่เดือนมกราคม – สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๙ จีนได้ลงทุนไปมูลค่าเกือบ ๑ หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐในประเทศที่อยู่แถบเส้นทางสายไหม ผ่านสถาบันทางการเงินต่าง ๆ รวมไปถึงธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และ กองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund) อีกทั้งบริษัทจีนยังได้จัดตั้งเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้านอกชายฝั่งในประเทศแถบเส้นทางสายไหม มากกว่า ๕๐ แห่ง ด้วยเงินลงทุนทั้งหมด ๑.๖ หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ก่อให้เกิด รายได้จากภาษี ๙๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และสร้างอาชีพให้กับประชาชนถึง ๗๐,๐๐๐ ราย (ซึ่งแนวความคิดเส้นทางสายไหมใหม่ดังกล่าวนี้ หมายถึง “แนวความคิดเส้นทางสายไหมทางเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑” หรือ Silk Road Economic Belt and the 21st-Century Maritime Silk Road initiative ที่เสนอโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เมื่อปี ค.ศ.๒๐๑๓ หรือ พ.ศ.๒๕๕๖ เพื่อมุ่งเชื่อมโยงประเทศในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกาผ่านช่องทางบกและ

ทางทะเล) โดยเฉพาะเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙ ที่นายฝาง อ้ายชิง (房爱卿) รัฐมนตรีช่วยกระทรวงพาณิชย์ของจีนกล่าวว่า การค้าระหว่างจีนกับประเทศในแถบเส้นทางสายไหมใหม่ได้พุ่งสูงถึง ๖ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๒๑ ล้านล้านบาท) ซึ่งมีสัดส่วนเป็นร้อยละ ๒๖ ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของจีน ในช่วง ๘ เดือนแรกของปี ค.ศ.๒๐๑๖ หรือ พ.ศ.๒๕๕๙

ล่าสุด จากข่าวความสำเร็จของจีนในการเริ่มเดินขบวนรถไฟขนส่งสินค้าไปกรุงลอนดอนเป็นขบวนแรก เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ โดยรถไฟขนส่งสินค้าดังกล่าว ออกเดินทางจากสถานีรถไฟในเมืองอู่ฮู่ (义乌) มณฑลเจ้อเจียง ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของจีน ใช้เวลาเดินทาง ๑๘ วัน ในระยะทางมากกว่า ๑๒,๐๐๐ กิโลเมตร จึงจะถึงเป้าหมายปลายทางในอังกฤษ สำหรับเมืองอู่ฮู่เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นเมืองที่ผลิตสินค้าต่าง ๆ เช่น ของใช้ในบ้าน สิ่งทอผ้า กระเป๋า และกระเป๋าเดินทาง ซึ่งรถไฟจะขนส่งสินค้าเหล่านี้ผ่านคาซัคสถาน รัสเซีย เบลารุส โปแลนด์ เยอรมนี เบลเยียม และฝรั่งเศส จึงถึงกรุงลอนดอนในที่สุด ทั้งนี้ การขนส่งสินค้าผ่านรถไฟนี้ จะเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างจีนกับอังกฤษ ตลอดจนส่งเสริมการเชื่อมต่อกับยุโรปตะวันตก รวมถึงโครงการเส้นทางสายไหม ที่เป็นการเชื่อมต่อโครงข่ายการค้าและโครงสร้างพื้นฐานระหว่างเอเชียกับยุโรปและแอฟริกาผ่านเส้นทางการค้าโบราณ อันจะทำให้อุตสาหกรรมรถไฟของจีน ยกระดับเป็นผู้ส่งออกเทคโนโลยีรถไฟทั้งด้านการผลิตและขายตัวรถไฟ รวมถึงเทคโนโลยีการควบคุมการวิ่งและการสื่อสารระบบรางอีกด้วย

ประเด็นข้อสังเกตที่สำคัญของการเดินขบวนรถไฟจากจีนไปยุโรป ซึ่งต้องผ่านดินแดนที่เรียกว่า “ยูเรเชีย” ซึ่งดินแดนยูเรเชีย มีความสำคัญในเชิงทฤษฎีทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ว่าด้วยทฤษฎีหัวใจ (Heartland Theory) ซึ่งทฤษฎีหัวใจนี้ได้รับการพัฒนาโดยนักภูมิศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ เซอร์ฮัลฟอร์ด เจ. แมคคินเดอร์ (Sir Halford John Mackinder ค.ศ.๑๘๖๙ - ๑๙๔๗) ในบทความของเขาชื่อ “หัวใจทางภูมิศาสตร์ของประวัติศาสตร์” เมื่อปี ค.ศ.๑๙๐๔ (พ.ศ.๒๔๔๗) และในงานเขียนที่โด่งดังของเขา คือ อุดมคติประชาธิปไตยและความเป็นจริง : การศึกษารัฐศาสตร์ของการฟื้นฟู

ยุทธศาสตร์จับหเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

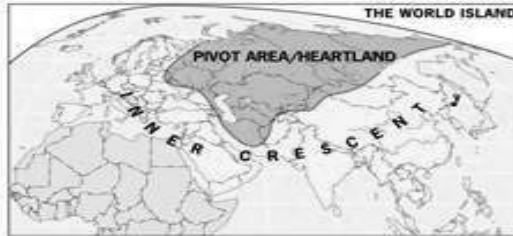
เมื่อปี ค.ศ.๑๙๑๙ (พ.ศ.๒๔๖๒) โดยทฤษฎีหัวใจนี้เกิดขึ้นมาได้ก็เพราะผลจากการที่แมคคินเดอร์ได้ทำการศึกษาสัมพันธ์ภาพในระดับโลกระหว่างมหาอำนาจทางบกกับมหาอำนาจทางทะเล กล่าวคือ มีข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์บางอย่างมีอิทธิพลอย่างยิ่งยวดต่อแนวทางของการเมืองโลก ข้อเท็จจริงที่แมคคินเดอร์พูดถึงนี้ ได้แก่ (๑) มี “เกาะโลก” (ยุโรป, เอเชีย และแอฟริกา) อยู่ล้อมรอบ “ดินแดนหัวใจ” หรือ “พื้นที่หัวใจ” ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้จากทางทะเล (๒) มีดินแดนชายฝั่งทะเลของเกาะโลกนี้ คือ “ดินแดนภายใน” หรือ “ดินแดนเกือบเป็นรูปวงเดือน” ประกอบกันเป็นมหาอำนาจทางทะเล และ (๓) มีฐานอำนาจของเกาะ ประกอบด้วยอเมริกาเหนือและใต้ กับออสเตรเลีย เรียกว่า “อินซูลาร์” หรือ “วงเดือนรอบนอก”

แมคคินเดอร์ มีสมมติฐานว่า มหาอำนาจทางบกจะเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จนเข้าครอบงำมหาอำนาจทางทะเล เขาจึงได้เตือนไว้ว่า “(๑) ใครครอบครองยุโรป ตะวันออกได้ก็จะครอบครองดินแดนหัวใจ (๒) ใครครอบครองดินแดนหัวใจได้ก็จะครอบครองเกาะโลก (๓) ใครครอบครองเกาะโลกได้ก็จะครอบครองโลก” (Who rules East Europe commands the Heartland; Who rules the Heartland commands the World-Island; Who rules the World-Island commands the World.) โดยแมคคินเดอร์ได้ประกาศสนับสนุนนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจระหว่างมหาอำนาจทางบกกับมหาอำนาจทางทะเลทั้งนี้ก็เพื่อที่จะไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งอยู่ในฐานะที่จะเข้าครอบงำดินแดนหัวใจนั้นได้

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ แมคคินเดอร์ได้ปรับปรุงทฤษฎีของเขาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ศึกษาพัฒนาการอาณาภาพทางทะเลและการเติบโตทางอำนาจชาติของสหรัฐฯ ที่ตั้งอยู่นอกเกาะโลกนั้น ในปี ค.ศ.๑๙๑๙ (พ.ศ.๒๔๖๒) แมคคินเดอร์ได้เตือนถึงผลที่จะตามมาหากเยอรมนีสามารถครอบครองสหภาพโซเวียตได้ และเมื่อปี ค.ศ.๑๙๔๓ (พ.ศ.๒๔๘๖) แมคคินเดอร์ก็ได้เตือนถึงผลที่จะตามมาหากสหภาพโซเวียตสามารถครอบครองเยอรมนีได้ ซึ่งแนววิเคราะห์ของแมคคินเดอร์นี้ ก็ยังสามารถนำมาใช้กับการอธิบายถึงเหตุผลว่าทำไมสหรัฐฯ จึงต้องดำเนินนโยบายปิดล้อมคอมมิวนิสต์ หรือใช้อธิบายถึงผลที่จะตามมาจากการรวมตัวอย่างใกล้ชิดของสหภาพโซเวียตและจีน ในช่วงสงครามเย็น

Mackinder's Heartland Theory

- Who rules East Europe commands the Heartland
- Who rules the Heartland commands the World Island
- Who rules the World Island commands the world

อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ประกาศเปิดตัว “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมใหม่” กับ “เส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ ๒๑” ที่มีโครงการทั้งการวางระบบรางรถไฟและการพัฒนาท่าเรือนั้น ย่อมกำลังดำเนินไปตามทฤษฎีหัวใจโลกของแมคคินเดอร์ ที่มุ่งนำเสนอการเมืองระหว่างประเทศภายใต้อิทธิพลของภูมิศาสตร์ และชี้ให้เห็นความสำคัญของพื้นที่ที่เป็นหัวใจโลก ซึ่งก็คือ “ดินแดนยูเรเชีย”

ยุทธศาสตร์ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ดังกล่าวของจีนมีความสำคัญอย่างมากต่ออนาคตของจีน กล่าวคือ

๑. จีนได้กลายมาเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ จากความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน ระหว่างจีนกับหลายประเทศในภูมิภาค ทำให้จีนมีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับภูมิภาคมากขึ้น ขณะที่ประเทศต่าง ๆ ต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนไว้โดยจีนพยายามใช้นโยบายที่เป็นมิตรเช่นกัน รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการทางทหาร

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

๒. รัฐบาลจีนมีความสามารถในการใช้เส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศมากขึ้น โดยจีนอาศัยการให้ความช่วยเหลือในการก่อสร้างท่าเรือและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อออกแบบเส้นทางให้ได้ตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของจีน จะเป็นปัจจัยที่เปิดโอกาสให้เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

๓. ในระยะยาวเส้นทางการส่งกำลังบำรุงและการคมนาคมจะค่อย ๆ ดำเนินไปในลักษณะที่จีนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของจีนในประเทศต่าง ๆ จะเป็นการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ นำมาซึ่งความเจริญและเสถียรภาพในภูมิภาค อันจะสนับสนุนต่อความมั่นคง โดยที่กองทัพเรือจีนจะปรากฏตัวด้วยการไปเยี่ยมเยือนท่าเรือต่าง ๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ที่ดีและความสำเร็จของจีน ให้เปิดออกสู่โลกภายนอกได้รับรู้มากขึ้น

นอกจากนี้ โครงการเส้นทางสายไหมนี้ จะช่วยลดปัญหาของจีนที่กำลังเผชิญกับแรงกดดันจากสหรัฐฯ ซึ่งทำให้จีนหวาดกลัวว่า ความต้องการด้านพลังงานของจีนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะได้รับผลกระทบ ในการที่ต้องนำเข้าพลังงานดังกล่าวมาจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากและพึ่งพาอาศัยการลำเลียงขนส่งทางทะเลเป็นสำคัญ อาจจะถูกคุกคามได้ ดังนั้น จีนจึงต้องทุ่มเทการลงทุนอย่างมหาศาลเพื่อช่วยเหลือการก่อสร้างเครือข่ายสายท่อส่งน้ำมันและก๊าซในประเทศที่มีความเป็นมิตรกับจีนบริเวณดินแดนยูเรเชีย ไล่ตั้งแต่เอเชียกลางไปจนถึงไซบีเรีย รวมทั้งการหันไปหาแหล่งพลังงานใหม่ๆ เช่น แหล่งน้ำมันในแอฟริกาและอเมริกาใต้ ตลอดจนการรุกไปข้างหน้าอย่างแข็งกร้าวในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือบริเวณที่เป็นคาบสมุทรจะเป็นพลังงานที่สำคัญทั้งในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า โครงการเส้นทางสายไหมดังกล่าว เป็นยุทธศาสตร์สำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนต่อความมั่นคงระหว่างประเทศและเสถียรภาพในภูมิภาค ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่จะเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงระหว่างจีนกับอาเซียน และสามารถเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคส่วนอื่น ๆ ได้ อันจะสนับสนุนให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ประเทศไทยควรเร่งศึกษาถึงแนวทางที่จะแสวง

ประโยชน์จากโครงการดังกล่าวทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้ง การถ่ายทอดเทคโนโลยีจีนในด้านต่าง ๆ (รวมถึงวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของ พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ที่เสนอให้จีนสนับสนุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมซ่อมสร้างยุทโธปกรณ์ทางทหารในประเทศไทยพร้อมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ไทย จากการเดินทางไปเยือนจีน เมื่อวันที่ ๑๒ - ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙) อันจะทำให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ในระยะยาว มากกว่าการที่จะเป็นเพียงแค่จุดเชื่อมต่อทางภูมิรัฐศาสตร์เท่านั้น ประกอบกับประเทศไทยได้มีการลงนามเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน (ดูรายละเอียดใน ผผนวก ง ถ้อยแถลงร่วมระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและราชอาณาจักรไทยว่าด้วยการสถาปนาความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจถึงแนวคิดด้านความมั่นคงและการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นข้อพิจารณาในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีนต่อไป

แนวคิดด้านความมั่นคงและการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

การดำเนินนโยบายเพื่อความมั่นคงของจีนมุ่งนำไปสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) กับประเทศต่าง ๆ โดยมีการประเมินสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศว่า จะยังไม่มีสงครามขนาดใหญ่ในภูมิภาคที่จะเป็นอุปสรรคต่อโอกาสการพัฒนาประเทศของจีน แต่กระแสโลกาภิวัตน์จะกระทบต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น (interdependence) โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ความสมดุลในด้านกำลังอำนาจหลังจากยุคสงครามเย็นที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบสองขั้วอำนาจไปอยู่ภายใต้การถูกรอบงำโดยสหรัฐฯ ในลักษณะของการเป็นขั้วอำนาจเดียว แต่ในอนาคตระบบความมั่นคงจะมีพัฒนาการไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ รวมทั้งจะมีการเผชิญหน้ากับความท้าทายของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ (Non Traditional Security Challenges) เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากการก่อการร้าย การแพร่กระจายของอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรง และภัยพิบัติรุนแรงทางธรรมชาติ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

การเจริญเติบโตขึ้นของจีน (rise of China) จะมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก ซึ่งจีนต้องมีบทบาทในการสร้างกฎระเบียบรวมทั้งบรรทัดฐานขององค์การระหว่างประเทศในรูปแบบพหุภาคีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของจีนร่วมกับประเทศต่าง ๆ แต่ปัญหาความไม่มั่นคงในเรื่องพลังงาน ทำให้จีนต้องแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ ๆ

ดังนั้น สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงดังกล่าวทำให้จีนนำเสนอแนวคิดความมั่นคงใหม่ (new security concept) ที่ได้เริ่มต้นศึกษาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๓ จนแล้วเสร็จในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ และในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ จีนได้เสนอแนวคิดความมั่นคงใหม่ในที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก ครั้งที่ ๔ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

แนวคิดความมั่นคงใหม่ (new security concept) จะเน้นความเท่าเทียมกัน (equality) การเจรจาหารือ (dialogue trust) ผลประโยชน์ร่วม (mutual benefit) และความร่วมมือ (cooperation) โดยมีองค์ประกอบ ๓ ประการ (Shenxia, Z., 2008, pp. 8-15) คือ

๑. ความมั่นคงร่วม (common security) โดยแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี (peaceful resolution of international disputes) ซึ่งอาจเปรียบความมั่นคงร่วมเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ของแนวคิดความมั่นคงใหม่

๒. ความร่วมมือด้านความมั่นคง (cooperative security) โดยมีมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures: CBMs) เช่น การพบปะพูดคุยปรึกษาหารือทางยุทธศาสตร์ การร่วมมือเพื่อความมั่นคงในภูมิภาค การร่วมมือกันแก้ปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และการแลกเปลี่ยนทางการทหาร ฯลฯ ซึ่งเปรียบได้กับการเป็นแนวทาง (approach) ของแนวคิดความมั่นคงใหม่

๓. การพัฒนาความมั่นคง (development security) ให้มีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งเปรียบได้กับการมีรากฐานที่สำคัญ (foundation)

เหตุผลสำคัญในการดำเนินนโยบายความมั่นคงของจีนดังกล่าว ในประการแรกเนื่องจากสภาพลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ที่จีนมีเขตแดนติดต่อกับประเทศต่าง ๆ รวม ๑๔ ประเทศ และในจำนวนนั้นเป็นประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ถึง ๔ ประเทศ (ได้แก่ รัสเซีย อินเดีย ปากีสถาน และเกาหลีเหนือ) ในประการที่สอง จีนต้องเผชิญหน้ากับพันธมิตรของสหรัฐฯ ได้แก่ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์และไทย ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งมิตรและศัตรูของจีน และประการสุดท้ายความบาดหมางในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจหลักทางเศรษฐกิจของโลก รวมทั้งความใกล้ชิดระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ ซึ่งจีนประเมินว่า สหรัฐฯ จะดำเนินการต่อจีนใน ๓ ลักษณะ (Lampton, D. M., 2008, pp. 271-273) คือ

ลักษณะแรก มุ่งรังแกและจำกัดการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ

ลักษณะที่สอง ปกป้องผลประโยชน์เศรษฐกิจของสหรัฐฯ โดยสร้างอุปสรรคต่อสินค้าและการบริการของจีน

ลักษณะที่สาม สหรัฐฯ จะเร่งการแข่งขันกับจีนโดยเพิ่มระดับมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ เช่น คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ฯลฯ

ซึ่งจีนได้เตรียมการหาทางแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในเชิงยุทธศาสตร์โดย นายหยาง เจียฉือ (Yang Jiechi) รัฐมนตรีต่างประเทศจีน (ขณะเวลานั้น) ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์และระหว่างประเทศของสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๒ (Jiechi, Y., 2009) ในโอกาสครบรอบ ๓๐ ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันว่า

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

“...ความสัมพันธ์ระหว่างจีน-สหรัฐฯอยู่บนพื้นฐานทางยุทธศาสตร์ของการขยายผลประโยชน์ร่วมในการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจของโลก...ควรส่งเสริมความร่วมมือกันโดยใช้ช่องทางที่เหมาะสมในการดำเนินความสัมพันธ์ด้วยการเคารพในอำนาจอธิปไตยของกันและกัน ยอมรับในจุดยืนที่แตกต่างกันเพื่อร่วมมือกันในการรักษาผลประโยชน์ร่วม...รักษาความใกล้ชิดในการเจรจาปรึกษาหารือกัน...ขยายความสัมพันธ์บนความร่วมมือเพื่อเสถียรภาพและผลประโยชน์โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ...ลดอุปสรรคที่จะเป็นข้อจำกัดระหว่างกันในปัญหาได้หวั่นและทิเบตซึ่งเป็นปัญหาภายในของจีน...”

รูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

เหตุผลสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ โดยเฉพาะหลังจากยุคสงครามเย็น ซึ่งสหรัฐฯ ได้กลายเป็นอภิมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียวและพยายามที่จะรักษาสถานะดังกล่าว ในขณะที่จีนได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและกำลังมีอำนาจมากขึ้น

ข้อพิจารณาของจีนในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เป็นสำคัญ โดยมีเหตุผลสามประการ (Zicheng, Y., 2011, p.3) กล่าวคือ

ประการแรก จีนเห็นว่าสหรัฐฯ เป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาและมีศักยภาพในการทำสงครามขนาดใหญ่ได้ ในขณะที่จีนต้องการรักษาสภาวะแวดล้อมให้มีความสงบเพื่อเร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจตามแผน

ประการที่สอง จีนประเมินว่า ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะทำให้จีนบรรลุความทันสมัย เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นตลาดการค้าที่มีความสำคัญรวมทั้งเป็นแหล่งเงินทุนและมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี

ประการที่สาม จีนมีข้อพิจารณาว่า สหรัฐฯ เป็นเพียงหนึ่งเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับประเด็นปัญหาได้หวั่น โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะส่งผลกระทบต่อการค้ารางวัลซึ่งเอกภาพและบูรณภาพแห่งดินแดนของจีน

สำหรับข้อพิจารณาของสหรัฐฯ ได้ประเมินว่า จีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อสหรัฐฯ นอกจากการที่จีนเป็นประเทศหนึ่งในห้าของคณะมนตรีความมั่นคงถาวรของสหประชาชาติแล้ว จีนยังมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อสหรัฐฯ ในสี่ประการ (Zicheng, Y., 2011, p.4) ได้แก่

ประการที่หนึ่ง จีนเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถและมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีอาวุธนิวเคลียร์ที่เป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ รวมทั้งมีความสำคัญต่อความสำเร็จของสหรัฐฯ ในการจำกัดการแพร่กระจายของอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรง

ประการที่สอง จีนเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้

ประการที่สาม จีนเป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมของโลก เช่น ปัญหาด้านมลพิษ เป็นต้น

ประการที่สี่ สหรัฐฯ เห็นว่า หลังจากเหตุการณ์ก่อการร้ายที่นิวยอร์กเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ การดำเนินความสัมพันธ์กับจีน จะส่งผลดีต่อความสำเร็จในการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะการต่อต้านการก่อการร้าย

แนวคิดของจีนในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ

ความเจริญก้าวหน้าขึ้นของจีน (The Rise of China) ได้มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก ทำให้จีนต้องมีบทบาทในการสร้างกฎระเบียบรวมทั้งบรรทัดฐานขององค์กรระหว่างประเทศ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของจีนร่วมกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาความไม่มั่นคงในเรื่องพลังงาน ทำให้จีนต้องแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ ๆ ซึ่งจีนจำเป็นต้องดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ที่มีอำนาจอิทธิพลในฐานะที่เป็นอภิมหาอำนาจของโลก

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ.๒๕๕๕ นายสี จิ้นผิง ขณะดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานาธิบดีของจีน (ซึ่งขณะนั้น นายหู จิ่นเทา เป็นประธานาธิบดี) ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐฯ (ในยุคสมัยของประธานาธิบดีบารัค โอบามา) และได้เสนอรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และนับเป็นก้าวสำคัญของการขยายผลไปสู่การหารือทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ณ กรุงปักกิ่ง ที่เน้นย้ำถึงลำดับก้าวของข้อเสนอในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ๕ ประเด็น ได้แก่ (๑) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (๒) การเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน (๓) การยอมรับต่อความเท่าเทียมกัน (๔) ความเข้าใจต่อกัน และ (๕) การทำงานร่วมกันอย่างเพื่อนที่มีความใส่ใจต่อกัน

ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เยือนสหรัฐฯ อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘ เป็นการเยือนที่มีนัยสำคัญเกี่ยวข้องกับทิศทางการพัฒนาความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ ในอนาคตและผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนสองประเทศ ทั้งยังเป็นการเยือนที่จะส่งผลอันลึกซึ้งในระยะยาวต่อสถานการณ์ระหว่างประเทศและส่วนภูมิภาค ดังคำกล่าวของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่เมืองซีแอตเทิลว่า “แนวโน้มของการเติบโตและการขยายของเศรษฐกิจจีนยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ปัจจัยพื้นฐานของเศรษฐกิจจีนยังคงมีความแข็งแกร่งและจะยังคงรักษาการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพในระยะยาว โดยมีอัตราการเติบโตที่ไต่ขึ้นจากระดับกลาง ไปจนถึงระดับที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว” และได้เรียกร้องให้ทั้งสองประเทศมีการยกระดับความร่วมมือทางการค้า อันจะนำไปสู่การพัฒนาภายในทั้งสองประเทศและความมั่งคั่งของโลก

ข้อเสนอต่อรูปแบบใหม่ of ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ โดยทั้งจีนและสหรัฐฯ ควรปรับทิศทางและรักษาระดับของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเคารพในความแตกต่างกัน (Peng, Y., 2012, pp. 35-45) ได้แก่

ประการแรก ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา ควรเน้นรูปแบบการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการหาพื้นที่สำหรับการลงทุนร่วมกันเพื่อเป็นพื้นฐานของการนำไปสู่ความร่วมมือในด้านความมั่นคงและด้านอื่น ๆ ต่อไป

ประการที่สอง ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา ควรมีการทบทวนและมีการหารืออย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โดยทั้งสองประเทศต้องเปิดใจกว้างที่จะให้แต่ละฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบกติกาในการจัดระเบียบของโลกใหม่ รวมทั้งยินดีรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาคมโลกด้วย

ประการที่สาม ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา ควรมีจุดประสานงานที่ชัดเจน เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อกันและสนับสนุนต่อความร่วมมือในทุกกระดับ โดยผ่านกลไกต่าง ๆ ที่ทั้งสองประเทศมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งแบบทวิภาคีและภายใต้กรอบพหุภาคี ตลอดจนมีการแจ้งเตือนเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด รวมทั้งควรเร่งส่งเสริมการทูตในระดับประชาชนของทั้งสองประเทศ ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเชิงสร้างสรรค์ของจีนในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ มีความชัดเจนเป็นลำดับนับจากที่ผู้นำจีนคนปัจจุบัน ไปเยือนสหรัฐฯ ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ และ พ.ศ.๒๕๕๘ ในขณะที่ประธานาธิบดีโด้นัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่งรับตำแหน่งผ่านไปเพียงสัปดาห์เศษ กลับดูมีท่าทีแข็งกร้าวต่อจีน เช่น ข้อสงสัยต่อนโยบายเงินเดียว และการสกัดกั้นจีนไม่ให้สามารถเข้าถึงเกาะเทียมที่จีนสร้างไว้ในทะเลจีนใต้ รวมทั้งแนวคิดที่การปรับเพิ่มพิกัดอัตราภาษีศุลกากรต่อสินค้าจากจีน เป็นต้น แต่กรณีการพบปะหารือกับแจ็ก หม่า ผู้ก่อตั้งอาลีบาบาของจีน เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๐ ก่อนที่จะรับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ และการที่ นายจาเรด คูชเนอร์ ที่ปรึกษาอาวุโสของทำเนียบขาว ซึ่งเป็นบุตรเขยของประธานาธิบดี

ยุทธศาสตร์จีโนมเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

โดนัลด์ ทรัมป์ ที่เจรจาทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เกี่ยวข้องกับอับบิง อินชัวร์นซ์ กลุ่มลงทุนยักษ์ใหญ่ของจีน รวมทั้งท่าทีล่าสุดของจีน เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐ ที่ได้ออกแถลงการณ์ประกาศรายชื้อสินค้าส่งออกต้องห้ามไปยังเกาหลีเหนือ (หลังจากองค์การสหประชาชาติได้สั่งคว่ำบาตรเกาหลีเหนือรอบใหม่) อันเป็นการสนองตอบในเชิงบวกต่อผู้นำสหรัฐฯ ที่เคยกล่าวหาว่าจีนไม่จริงจังในการกดดันเกาหลีเหนือ (ในช่วงที่หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ) ก็อาจจะเป็นช่องทางหนึ่งของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในรูปแบบใหม่นี้ เกิดเป็นจริงขึ้นได้

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือแบบสามฝ่ายระหว่างจีน รัสเซีย และอินเดีย

ปัจจุบันประเทศจีน รัสเซีย และอินเดีย มีประชากรรวมกันประมาณ ๒,๗๐๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๓๙ ของจำนวนประชากรโลก และทั้งสามประเทศครอบครองพื้นที่ถึงหนึ่งในห้าของพื้นที่ทางเศรษฐกิจของโลก และหากจะพิจารณาถึงศักยภาพทางการทหารพบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหัวรบนิวเคลียร์ที่มีในโลกก็อยู่ในสามประเทศนี้ นอกจากนี้ มีนักวิชาการหลายสำนักคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ จีนจะมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก สำหรับตลาดในอินเดียและรัสเซียก็กำลังโตขึ้นสู่ ๑๐ อันดับแรกของโลก โดยอินเดียมีศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนรัสเซียซึ่งเป็นผู้ส่งออกน้ำมันรายใหญ่เป็นที่สองของโลกและจะส่งออกน้ำมันอย่างน้อยร้อยละ ๗๐ แม้ว่าจะมีปัญหายุทธศาสตร์ที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางปี พ.ศ.๒๕๕๗ ก็ตาม แต่ขนาดเศรษฐกิจรัสเซียยังมีขนาดโตคิดเป็นประมาณร้อยละ ๒ ของเศรษฐกิจโลก

ดังนั้น เมื่อเศรษฐกิจของจีนและอินเดียได้เติบโตขึ้นมากในเวลาอันรวดเร็ว ทรัพยากรด้านพลังงาน จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ทั้งจีนและอินเดียต้องการเป็นพันธมิตรกับรัสเซีย ขณะที่การร่วมมือกันระหว่างจีนและรัสเซียมีเป้าหมายเพื่อการถ่วงดุลหรือคานอำนาจกับสหรัฐฯ แต่สำหรับอินเดียนั้นเห็นว่าการร่วมมือกับจีนกับรัสเซียจะเป็นการยกระดับบทบาทของอินเดียในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับสหรัฐฯ นอกจากนี้ อินเดียกำลัง

ร่วมมือกับรัสเซียในการสร้างเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์และเรือรบล่องหน (stealth warships) ซึ่งเรือดำน้ำของอินเดียส่วนมากสั่งซื้อมาจากรัสเซีย และที่ผลิตได้เอง ก็เป็นการพัฒนาต่อยอดจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีของรัสเซีย

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือแบบสามฝ่ายจะทำให้บรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของทั้งสามประเทศ ได้แก่ จีน รัสเซีย และอินเดีย ได้หรือไม่ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงระบบขั้วอำนาจของโลกจากระบบขั้วอำนาจเดียว (unipolar world) ที่มีสหรัฐฯ เป็นผู้นำ ไปสู่ระบบโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ (multipolar world) และประเทศไทยควรเตรียมการอย่างไรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาค้นหาคำตอบ

ความเป็นมาของความร่วมมือแบบสามฝ่าย

ความร่วมมือแบบสามฝ่ายดังกล่าว เคยถูกเสนอโดยอดีตนายกรัฐมนตรีเยฟเกนี ปรีมาคอฟ (Yevgeny Primakov) ของรัสเซีย เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๒ ภายหลังจากที่สหรัฐฯ เป็นแกนนำกองกำลังนาโต้ ใช้ปฏิบัติการทางทหารต่ออดีตประเทศยูโกสลาเวีย แต่ในขณะนั้นจีนยังไม่ตอบรับ ขณะที่อินเดียก็นิ่งเฉย ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๔ ประธานาธิบดีปูตินของรัสเซียเดินทางเยือนจีนและอินเดีย ได้ประกาศสนับสนุนการเมืองหลายขั้ว (multipolar) ซึ่งตรงกับแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีน และเมื่อประธานาธิบดีหู จินเทา ของจีนเดินทางเยือนรัสเซีย ก็ประกาศการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับรัสเซีย รวมทั้งเมื่อประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนอินเดียในเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ส่งผลให้รัสเซียกับอินเดียประกาศการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างกัน อันเป็นการดำเนินบทบาทที่สำคัญในการเชื่อมแนวคิดทางยุทธศาสตร์ความร่วมมือแบบสามฝ่ายโดยรัสเซีย

กระแสข่าวความเคลื่อนไหวของจีน อินเดีย และรัสเซีย ในการประชุมร่วมสามฝ่ายในลักษณะเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ ณ เมือง Almaty ของประเทศคาซัคสถาน โดยรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งสามประเทศได้เปิดการประชุมร่วมกัน เพื่อหารือเกี่ยวกับสถานการณ์โลกและแนวทาง

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ที่ทั้งสามฝ่ายมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยย้ำถึงความจำเป็นในการใช้แนวทางพหุภาคีจัดการกับปัญหาความขัดแย้งของโลก ซึ่งประเทศทั้งสามตกลงที่จะร่วมมือกันต่อต้านการก่อการร้าย ยาเสพติด และปัญหาความท้าทายอื่น ๆ โดยต้องการให้สหประชาชาติเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาของโลก

การประชุมไตรภาคี ครั้งที่ ๑๐ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ เมืองอู่ฮั่น ของจีน โดยซึ่งเน้นถึงผลสำเร็จในการประชุมร่วมกันสามประเทศเพื่อหารือในเรื่องความสัมพันธ์ด้านต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การค้าโลก และวิกฤติการเงินโลก เป็นต้น

เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๕ นายหยาง เจียฉือ รัฐมนตรีต่างประเทศจีน นายเซอร์เก ลาฟรอฟ รัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซีย และนายเอส เอ็ม กฤษณะ รัฐมนตรีต่างประเทศอินเดีย ได้เข้าร่วมการประชุมระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศจีน รัสเซีย และอินเดียครั้งที่ ๑๑ ที่รัสเซีย โดยรัฐมนตรีต่างประเทศทั้ง ๓ ประเทศมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า จีน รัสเซีย และอินเดีย ในฐานะมหาประเทศที่กำลังพัฒนาเจริญขึ้น และสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ต้องแสดงบทบาททางบวกในการพิทักษ์สันติภาพ การพัฒนา และความมั่นคงของภูมิภาคและของโลก รวมทั้งเห็นพ้องกันที่จะเสริมความร่วมมือในโลกพหุภาคีระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ กลุ่มประเทศ G 20 กลุ่มประเทศบริคส์ และจะแสดงบทบาททางบวกมากขึ้นในการส่งเสริมการพัฒนา และความมั่นคงของภูมิภาคนี้ การฟื้นตัวและการพัฒนาของเศรษฐกิจโลก อีกทั้งจะสนับสนุนลัทธิพหุภาคี และความเป็นประชาธิปไตยในการจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายหวัง อี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีนกับนายเซอร์เกย์ ลาฟรอฟ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศรัสเซีย และนายซัลมาน คุร์ชิต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินเดียจัดการพบปะเจรจาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน รัสเซียและอินเดียครั้งที่ ๑๒ ที่กรุงนิวเดลี เมืองหลวงของอินเดีย

นายหวัง อี้กล่าวว่า จีน รัสเซียและอินเดียควรมองการณ์ไกลและผลักดันความร่วมมือระหว่างสามประเทศ หวังว่าสามประเทศจะผลักดันความร่วมมือ ๕ ด้านที่มีอยู่ในบัดนี้ ได้แก่ คลังสมอง อุตสาหกรรมและพาณิชย์ การเกษตร การกู้ภัยและการสาธารณสุข และส่งเสริมความร่วมมือด้านใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พลังงาน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และความปลอดภัยของเว็บไซต์ นอกจากนี้ ทั้งสามประเทศยังจะดำเนินการแลกเปลี่ยนระหว่างสามฝ่ายและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างเยาวชนของสามประเทศ

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ กรุงปักกิ่ง ได้มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน รัสเซียและอินเดียครั้งที่ ๑๓ โดยที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์ร่วม ๓๐ ข้อ โดยชี้ชัดว่า ในฐานะเป็นประเทศที่มีอิทธิพลสำคัญในภูมิภาคและโลกและเป็นประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่ จีน รัสเซียและอินเดียต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์แห่งความเปิดเผย ความสามัคคี ความเข้าใจ ความไว้วางใจระหว่างกัน การผลักดันการประสานงานในปัญหาระหว่างประเทศ ความร่วมมืออย่างจริงจังเพื่อปกป้องสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคและโลก ความเจริญรุ่งเรืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในทั่วโลก แถลงการณ์ดังกล่าวยังยืนยันอีกครั้งว่า ทั้งสามประเทศยืนหยัดสนับสนุนสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์การพหุภาคี ช่วยเหลือประชาคมโลกในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในโลก ผลักดันการพัฒนาการส่งเสริมและการปกป้องสิทธิของมนุษย์ รัฐมนตรีทั้งสามท่านได้ให้คำมั่นว่า จะร่วมกันแสวงหาความมั่นคง ความร่วมมือและความยั่งยืน พร้อมทั้งเรียกร้องให้วางกรอบความร่วมมือใหม่และความมั่นคงในภูมิภาคบนพื้นฐานของกฎหมายสากล

ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน รัสเซีย และอินเดีย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ มีวิวัฒนาการมาจากนักรัฐศาสตร์ที่ชื่อว่า เจลเลน (Kjellen) ได้นำเสนอแนวคิดโดยเปรียบเทียบว่า รัฐเสมือนกับสิ่งมีชีวิต มีการเกิด การเจริญเติบโต รวมทั้งมีความเปลี่ยนแปลงและเสื่อมสลายไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากการศึกษาถึงสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายทางการเมืองและการทหาร ขณะ

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ที่ทฤษฎีภูมิยุทธศาสตร์จะพรรณนาให้เห็นถึงทิศทางของการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับการใช้กำลังทหาร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนในการบริหารจัดการทรัพยากร รวมทั้งการดำเนินการทางทหารเพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ของประเทศที่กำหนดไว้ (Goldstein, 2005, pp. 61-62; Grygiel, 2006, p. 23)

ประเด็นที่มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีทางด้านภูมิยุทธศาสตร์ จะเห็นได้จากกรณีที พลเรือโท อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน (Alfred Thayer Mahan) ได้กล่าวถึงประเทศที่จะเป็นมหาอำนาจต้องมีกำลังอำนาจทางทะเล (sea power) และครอบครองดินแดนที่สามารถเชื่อมติดต่อกันได้ทั้งสองมหาสมุทร ซึ่งทฤษฎีของนายพล มาฮาน มีอิทธิพลต่อการพัฒนากองทัพเรือของสหรัฐฯ และการขุดคลองปานามาเพื่อเชื่อมมหาสมุทรแอตแลนติกกับมหาสมุทรแปซิฟิก (Deibel, 2007, pp. 49-50) รวมทั้งกรณี เบรซิงสกี (Brzezinski) ที่กล่าวถึงการใช้งำลังทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคต่าง ๆ หลัง ยุคสงครามเย็นกับการเป็นอภิมหาอำนาจของโลก (Brzezinski, 2007)

นอกจากนี้ ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ยังเกี่ยวข้องกับแนวคิดในการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) นักวิจัยอิสระด้านรัฐศาสตร์ชาวอูซเบกิสถาน ชื่อ โทลิปอฟ (Tolipov) ได้ให้ความหมายของหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ว่า เป็นรูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (Tolipov, 2006, pp. 1-2)

๑. มีความเชื่อมั่นและเชื่อใจต่อกันอยู่ในระดับสูงของการเป็นหุ้นส่วนกัน
๒. มีความตั้งใจที่จะร่วมมือระหว่างกันโดยมีวิสัยทัศน์ในระยะยาว
๓. ให้ความสนใจต่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

๔. มีจุดยืนที่ใกล้ชิดและผลประโยชน์ร่วมกันในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

๕. มีสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในระยะยาวกับการเป็นหุ้นส่วน
ทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค

แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวจะช่วยอธิบายและทำนายแนวโน้มของ
ภาพรวมทางยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะความสำคัญของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์
ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

ปัจจุบันอาณาเขตทางทะเลได้กลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด
ประการหนึ่งด้านปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ของจีน เนื่องจากอาณาเขตทางทะเลมีความ
สำคัญทั้งในการส่งออกสินค้าและนำเข้าพลังงานและวัตถุดิบจากทั่วโลก และใช้เป็น
เส้นทางทะเลในการส่งกองทัพเรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ โดยจีนได้
อ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่อาณาเขตทางทะเลที่ยังเป็นประเด็นพิพาทกับหลายประเทศ
โดยเฉพาะในพื้นที่ทะเลจีนใต้ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวนี้ถูกคาดการณ์ว่ามีเกาะแก่งที่มี
ทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ อาณาเขตทางทะเลยังเป็นพื้นน้ำ
ที่เชื่อมต่อแผ่นดินเข้าด้วยกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ชายฝั่งทะเล มีความสำคัญ
ทั้งด้านความมั่นคงและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ

พลเรือเอก ซุน เจียนกั๋ว (Sun Jianguo) รองประธานเสนาธิการทหารใหญ่
แห่งกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน กล่าวต่อที่ประชุมด้านความมั่นคงในภูมิภาค
ที่จัดขึ้นที่สิงคโปร์ (The IISS Asia Security Summit: The Shangri-La Dialogue:
SLD) ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ว่า การกระทำต่าง ๆ ของจีนเป็น
ไปอย่างสันติและถูกต้องตามกฎหมายและเรียกร้องให้ประเทศอื่น ๆ หยุดความ
พยายามทำให้ประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้กลายเป็นปัญหาที่ลุกลามขยายตัวโดยไม่
จำเป็น รวมทั้งไม่มีเหตุผลที่จะหิบบประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้มาเป็นกระแสและจีน
จะประกาศใช้เขตแสดงตนเพื่อการป้องกันภัยทางอากาศหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ามีภัย

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

คุกคามทางอากาศหรือความมั่นคงทางทะเลหรือไม่ ซึ่งการถล่มทะเลขยายพื้นที่ของจีนรอบ ๆ หมู่เกาะ ในทะเลจีนใต้ ทำให้เกิดกระแสคาดเดาว่า จีนอาจจะประกาศใช้เขตแสดงตนเพื่อการป้องกันภัยทางอากาศ ซึ่งกำหนดให้อากาศยานที่บินเหนือบริเวณดังกล่าวต้องแสดงตนให้เจ้าหน้าที่จีนได้รับทราบ ซึ่งทางสหรัฐได้แสดงความกังวลว่า การกระทำของจีนเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพในการเดินเรือและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของจีน

จีนเคยประกาศที่จะก้าวขึ้นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐) โดยก้าวล้ำหน้าญี่ปุ่นในทางเศรษฐกิจ และทัดเทียมสหรัฐฯ ให้ได้ในเชิงการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ แม้ว่าจะเป็นเป้าหมายที่ทำหายเงินอย่างมาก แต่ถ้าหากจีนสามารถคงสภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจระดับสูงต่อไป โดยร่วมมือด้านการทหารกับรัสเซีย และจับมือกับรัสเซียและอินเดียเพื่อถ่วงดุลสหรัฐฯ แล้วก็น่าจะบรรลุเป้าหมายได้เช่นกัน ซึ่งจีนมองว่าสถานะของตนเองเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค แต่การที่สหรัฐฯ คอยกระตุกหลังอยู่ตลอดเวลาด้วยการปิดกั้นทางตะวันออกผ่านพันธมิตรของสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และคงกำลังทหารไว้ในเอเชียกลาง โดยเฉพาะใน Bishkek ประเทศทาจิกิสถาน ซึ่งห่างชายแดนจีนเพียง ๒๐๐ กม. นับว่าเป็นความต้องการสกัดกั้นจีนในการเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก นอกจากนี้ จีนยังมองว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ยังคงเป็นดินแดนเปิดของตนเอง และหากขยายไปสู่เอเชียกลางก็ยิ่งทำให้จีนสามารถขยายขอบเขตอิทธิพลในเมือง และการค้าได้ จีนจึงมองว่าการเป็นผู้เล่น (player) สำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศผ่านทาง APEC, ASEAN, ARF หรือ SCO จึงน่าจะริบดำเนินการ การผูกสัมพันธ์กับรัสเซียและอินเดียจึงไม่ใช่สิ่งเสียหายในการถ่วงดุลสหรัฐฯ รวมทั้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีนต้องอาศัยพลังงานและเทคโนโลยี IT รัสเซียและอินเดียก็สามารถสนับสนุนพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ การแข่งขันในการวางท่อก๊าซและท่อน้ำมันจากเขตไซบีเรียของรัสเซียมาที่เมือง Daqing ของจีน

หากจีนสามารถก้าวขึ้นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จะทำให้จีนมีความเข้มแข็งทุก ๆ ด้าน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของจีน คือ การรวมได้หวันตลอดจนดินแดนต่าง ๆ ของจีนกลับคืนมา ซึ่งคงต้องอาศัยกำลังทหารที่เข้มแข็งเนื่องจากสหรัฐฯ และพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกกสนับสนุนได้หวัน ดังนั้นเมื่อมองศักยภาพทางทหารของตนเอง จีนรู้สึกได้ว่าในสงครามสมัยใหม่นั้น ตนเองล่าหลังสหรัฐฯ เกือบ ๔๐ - ๕๐ ปี กำลังทางเรือของจีนยังไม่สามารถก้าวออกสู่มหาสมุทรได้ ขีดความสามารถในการส่งกำลังออกนอกประเทศยังจำกัด กำลังทางอากาศของจีนยังไม่สามารถยับยั้งแสนยานุภาพของกองเรือแปซิฟิกได้ ซึ่งจีนทราบดีว่า การพัฒนาศักยภาพทางทหารของตนเองต้องการกำลังทางเรือ กำลังทางอากาศ ขีปนาวุธ และระบบป้องกันภัยทางอากาศจำนวนมาก ไม่ใช่เฉพาะปริมาณเท่านั้น แต่ต้องมีคุณภาพด้วย จีนเคยมองว่ารัสเซียสามารถช่วยตนเองในเรื่องนี้หลังจากถูกปิดกั้นจากสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีทางทหารก้าวไปไกลมาก การปรับปรุงสภาพกองทัพไม่ใช่แค่ซื้อยุทธโปกรณ์ล้ำสมัยมาใช้เท่านั้น แต่ควรมองถึงความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีทางทหาร เพื่อเป็นการต่อยอดเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมทางทหารของตนเอง นอกจากนั้นการร่วมมือฝึกซ้อมกำลังทหารร่วมกันก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อกระตุ้นขีดความสามารถของกำลังพล และยกระดับมาตรฐานการรบในสูงขึ้น

ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ของรัสเซีย

สถานการณ์ด้านความมั่นคงโดยทั่วไปของรัสเซียซึ่งเป็นประเทศแรกในการสนับสนุนการเมืองในระบบโลกหลายขั้ว (multipolar world) และเป็นประเทศที่ริเริ่มการจัดประชุมสามฝ่าย กำลังเผชิญสถานการณ์ความมั่นคง นับตั้งแต่การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต ทำให้รัสเซียซึ่งสืบทอดสิทธิอันชอบธรรมของอดีตสหภาพโซเวียต ต้องเผชิญกับความผันผวนทางการเมืองภายใน และปัญหาเศรษฐกิจรุนแรง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศรัสเซียจำเป็นต้องอาศัยเงินทุน การค้าที่ยั่งยืน และเทคโนโลยีเพื่อยกระดับเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบันการติดต่อกำลัง การลงทุนระหว่างรัสเซียกับชาติตะวันตกมักอยู่ในสภาพที่รัสเซียขายวัตถุดิบโดยเฉพาะพลังงาน และต้องนำเข้าสินค้าประเภทไฮเทคกลับคืนสู่รัสเซีย

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

หลังจากเกิดวิกฤตยูเครน ในปี ๒๕๕๗ โดยเฉพาะหลังจากที่รัสเซียได้เข้ายึดและผนวกคาบสมุทรไครเมีย (Crimea) ของประเทศยูเครน ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อระบบโลก ซึ่งกำลังจะเข้าสู่ยุคที่การเมืองโลกกลับไปเหมือนศตวรรษที่แล้ว ที่มีลักษณะของการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจ โดยเฉพาะจะเป็นยุคที่ตะวันตกจะขัดแย้งกับรัสเซียมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ การผนวก Crimea ของรัสเซียยังเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ในการฟื้นคืนชีพของพันธมิตรนาโต้ หลังจากที่ซบเซามานาน หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา นาโต้ดูสับสนและไม่มีเป้าหมาย แต่จากวิกฤตยูเครนในครั้งนี้ ทำให้นาโต้กลับมามีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ การปิดล้อมรัสเซียทางทหาร

ในขณะที่รัสเซียมองว่า นาโต้เป็นเครื่องมือหนึ่งของสหรัฐฯ ที่พยายามขยายจำนวนสมาชิกมาทางตะวันออก เข้าสู่ยุโรปกลางซึ่งมีพรมแดนติดอยู่กับรัสเซีย ขณะที่สหรัฐฯ คงกำลังทหารในภูมิภาคทางตอนใต้ของรัสเซีย กำลังคุกคามต่อสถานการณ์ความมั่นคงของรัสเซียโดยตรง นอกจากนั้นความพยายามของนาโต้ที่ปรับการวางกำลังใหม่เข้ามาประชิดชายแดนด้านตะวันตกของรัสเซีย อาจจะเป็นความพยายามที่จะติดตั้งระบบต่อต้านขีปนาวุธ (National Missile Defense: NMD) ของสหรัฐฯ ให้ใกล้ชายแดนรัสเซียมากที่สุดเพื่อประสิทธิภาพในการทำลายศักยภาพของขีปนาวุธนิวเคลียร์ของรัสเซีย

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของรัสเซีย

ยุทธศาสตร์หลักของรัสเซียคือ ความพยายามกลับขึ้นมาเป็นมหาอำนาจโลก โดยขั้นแรกคือ การขยายอิทธิพลเข้าครอบงำประเทศที่เป็นอดีตสหภาพโซเวียต หลังจากนั้น จะขยายไปยุโรปตะวันออก และจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับมหาอำนาจตะวันตกมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยปฏิกิริยาของมหาอำนาจตะวันตกที่ตอบโต้รัสเซียคือ ยุทธศาสตร์การปิดล้อมรัสเซีย ทั้งทางด้านการทหาร การทูตและเศรษฐกิจ รวมทั้งการที่ EU จะพยายามลดการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากรัสเซีย และลดการค้าและการลงทุนกับรัสเซียลง ซึ่งรองศาสตราจารย์

ดร. ประภัศร์ เทพชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้วิเคราะห์ว่า ท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ รัสเซียจำเป็นต้องปรับยุทธศาสตร์ใหม่ เพื่อสู้กับตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การหันไปเป็นพันธมิตรกับจีน เพื่อหลีกเลี่ยงการปิดล้อมทางทหารและทางเศรษฐกิจของตะวันตก และเพื่อถ่วงดุลตะวันตก โดยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ประธานาธิบดีวลาดิเมีย ปูติน (Vladimir Putin) ของรัสเซีย ได้เดินทางไปเยือนจีน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ครั้งใหญ่กับจีน ซึ่งวาระซ่อนเร้นคือการดึงจีนมาเป็นพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลตะวันตก การเยือนครั้งนั้น จึงถือเป็นการเยือนครั้งประวัติศาสตร์ และเป็นการเปิดศักราชใหม่ของความสัมพันธ์รัสเซีย-จีน โดยจีนได้กลายเป็นตัวแปรสำคัญในยุทธศาสตร์ใหม่ของรัสเซีย ที่จะถ่วงดุลตะวันตก สำหรับจีนก็คงจะมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกว่า ขณะนี้ระบบโลกในยุคหลังสงครามเย็นที่มีสหรัฐฯและตะวันตกครองความเป็นเจ้า โดยมีรัสเซียอยู่ใต้อาณัติของตะวันตกนั้น กำลังจะล่มสลายไป จีนจึงมองว่าจะเป็นโอกาสสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจีน เพราะจีนก็หวาดระแวงเช่นเดียวกันว่า ยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐฯต่อจีน ก็คือยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีน รัสเซียจึงจะเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะมาถ่วงดุลสหรัฐฯ ดังนั้นรัสเซียและจีนจึงมีผลประโยชน์ร่วมกัน ในการกระชับความสัมพันธ์ เป็นพันธมิตรร่วมกัน และจีนก็คงจะมองด้วยว่า ขณะนี้รัสเซียต้องการความร่วมมือจากจีนมาก อำนาจการต่อรองของจีนก็จะมีมากขึ้นในการบีบรัสเซียในเรื่องต่าง ๆ

ความร่วมมือระหว่างรัสเซียกับจีนด้านต่าง ๆ ในลักษณะเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยมีการลงนามในข้อตกลงความร่วมมือด้านพลังงาน โดยรัสเซียตกลงจะขายก๊าซธรรมชาติและน้ำมันให้กับจีนในราคาพิเศษ จีนจะลงทุนในการสร้างท่อส่งก๊าซจาก Siberia มายังจีน มูลค่า ๒๕,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ และราคาก๊าซที่รัสเซียจะขายให้จีนก็จะมีราคาถูกเป็นพิเศษ ข้อตกลงในครั้งนี้ เป็นข้อตกลงระหว่างบริษัทก๊าซรายใหญ่ของรัสเซียชื่อ Gazprom กับบริษัทของจีน คือ China National Petroleum Corp โดย Gazprom มีแผนจะส่งออกก๊าซธรรมชาติปริมาณ ๓๘,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรให้กับจีน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณ ๒๔% ของการส่งออกก๊าซธรรมชาติไปยุโรป ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์หลักของ

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

รัสเซียในเรื่องนี้คือ ลดการพึ่งพาการขายพลังงานให้กับยุโรป ซึ่งในปัจจุบันคิดเป็นสัดส่วนถึง ๖๐% ของการส่งออกพลังงานของรัสเซีย รัสเซียรู้ว่า EU เองก็กำลังมีแผนที่จะลดการพึ่งพาพลังงานจากรัสเซีย และสหรัฐฯก็มีแผนที่จะขายพลังงานให้กับยุโรปในอนาคต รัสเซียเป็นประเทศที่ส่งออกพลังงานรายใหญ่ของโลก และเศรษฐกิจรัสเซียก็อยู่ได้ด้วยการส่งออกพลังงาน คิดเป็น ๖๐% ของรายได้ของประเทศ

ในขณะเดียวกัน จีนก็มีความต้องการแหล่งพลังงานใหม่ ๆ เพื่อมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจจีนที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ในอดีตจีนนำเข้าพลังงานจากรัสเซียน้อยมาก คือเพียง ๙% ของการนำเข้าน้ำมัน และเพียง ๑% ของการนำเข้าก๊าซธรรมชาติ แต่ด้วยสถานการณ์เช่นนี้ เป็นโอกาสของจีนที่จะลดการพึ่งพาน้ำมันจากตะวันออกกลางและแอฟริกา ขณะนี้ เป็นโอกาสทองที่จีนจะบีบให้รัสเซียขายพลังงานราคาถูกให้กับจีน

นอกจากนี้ รัสเซียได้รับผลกระทบจากการคว่ำบาตรของตะวันตก ตะวันตกได้ถอนเงินการลงทุนจากรัสเซียในปีที่แล้วประมาณ ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ รัสเซียจึงจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนใหม่ ๆ โดยเฉพาะจากจีน ซึ่งจีนเองก็พร้อมและอยากจะเข้าไปลงทุนและค้าขายกับรัสเซียอยู่แล้ว ดังนั้น รัสเซียจึงได้ประกาศที่จะผ่อนปรนข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อที่จะให้บริษัทจากจีนเข้าไปลงทุนในรัสเซียมากขึ้น พร้อมกับเปิดตลาดให้จีนส่งออกสินค้าไปยังตลาดรัสเซียมากขึ้น

ในขณะที่ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างรัสเซียกับจีน เป็นอีกเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง สำหรับแนวโน้มพันธมิตรรัสเซียกับจีนคือ การกระชับความสัมพันธ์ทางทหาร ระหว่างประเทศทั้งสอง ในช่วงปลายเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๗ ได้มีการซ้อมรบร่วมทางทะเล ระหว่างกองทัพเรือจีนกับรัสเซีย โดยจะเป็นการซ้อมรบนอกชายฝั่งเซียงไฮ้ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือไม่ไกลนัก จากเกาะเตี๋ยหวี (ในภาษาจีนเรียก Diao Yu) หรือเกาะเซนกากุ (ในภาษาญี่ปุ่น Senkaku) ซึ่งเป็นกรณีพิพาทจีนกับญี่ปุ่นอยู่ นับว่าเป็นความเคลื่อนไหวทางทหารที่มีนัยสำคัญ เพราะช่วงก่อนหน้านี้ตอนที่ประธานาธิบดีโอบามา (Obama) มาเยือนญี่ปุ่น ก็ได้ประกาศว่า สหรัฐฯจะ

ปกป้องเกาะเซนกากุของญี่ปุ่น ยิ่งจะทำให้ความร่วมมือทางทหารระหว่างรัสเซียกับจีนในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้กระชับแน่นแฟ้นขึ้นมาก โดยในปี ๒๕๕๖ ก็ได้มีการซ้อมรบทางทะเลร่วมกันใกล้เมือง Vladivostok ของรัสเซีย ซึ่งการซ้อมรบในครั้งนั้นถือเป็นการซ้อมรบที่ใหญ่ที่สุดที่จีนได้ดำเนินการซ้อมรบร่วมกับประเทศอื่น นอกจากนี้ รัสเซียได้ประกาศที่จะขายอาวุธให้กับจีน รวมทั้งเทคโนโลยีทางการทหารและเทคโนโลยีอาวุธทันสมัยให้กับจีนด้วย

อาจวิเคราะห์ได้ว่า รัสเซียมองว่าโลกในอนาคตจะต้องการทรัพยากรน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และสินแร่บางชนิดที่ตนเองมีอยู่ รัสเซียเชื่อว่าตนเองอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรพลังงาน ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือต่อรองในเชิงการเมืองระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้รัสเซียต้องการเงินลงทุนในด้านพลังงาน ความร่วมมือกับอินเดีย และจีนน่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อรัสเซีย และสถานะของตนเองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ของอินเดีย

สถานการณ์ความมั่นคงโดยทั่วไปของอินเดียนั้น นับตั้งแต่ในสมัยยุคสงครามเย็น อินเดียเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับอดีตสหภาพโซเวียต แต่หลังจากที่อดีตสหภาพโซเวียตล่มสลายในทศวรรษที่ ๑๙๙๐ ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับรัสเซียก็ผ่อนคลายความใกล้ชิดลงไป ดังนั้นการฟื้นความสัมพันธ์ในการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างอินเดียกับรัสเซีย จึงเป็นสิ่งที่อินเดียได้ประโยชน์ แต่สำหรับจีนนั้น อินเดียมองว่าจีนสนับสนุนปากีสถานในการพัฒนาขีปนาวุธและนิวเคลียร์ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่อินเดียโดยตรง

แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอินเดียในปัจจุบันจะดีขึ้น โดยอินเดียลดความหวาดระแวงจีนลงไป และมูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้นทุกปี ทำให้อินเดียเชื่อว่าตนเองสามารถร่วมมือกับจีนได้ในบางมิติ สำหรับสหรัฐานั้น อินเดียมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกว่าจีน แต่หลังจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ ๑๑

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

กันยายน ๒๕๔๔ สหรัฐฯ ได้อาศัยปากีสถานเป็นฐานปฏิบัติการทางทหารต่ออัฟกานิสถาน โดยประกาศยกเลิกการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ละเว้นการประณามด้านสิทธิมนุษยชนของปากีสถาน และยังช่วยเหลือปากีสถานในการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่อินเดียมองว่าสหรัฐฯ ใช้สองมาตรฐาน (double standard) ในการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งหากปากีสถานเข้มแข็งนั้นหมายถึงการคุกคามความมั่นคงในบริเวณดินแดนที่มีปัญหาระหว่างปากีสถานกับอินเดียจะยิ่งมากขึ้น

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของอินเดีย

อินเดียมองว่าตนเองเป็นมหาอำนาจนิวเคลียร์ และมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ ต้องการให้มหาอำนาจภูมิภาคอื่น เช่น รัสเซียและจีนยอมรับสถานะนี้เช่นกัน ซึ่งหากยอมรับแล้วก็ต้องยกเลิกการสนับสนุนประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียใต้เพื่อมาทดสอบหรือทำทลายอินเดีย อินเดียต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและเอเชียกลาง ดังนั้นการกำหนดนโยบาย Look East ของอินเดียเข้าสู่ ASEAN จึงเป็นความสัมพันธ์ที่อินเดียต้องเร่งดำเนินการ เพื่อก้าวให้ทันจีนในภูมิภาคนั้น นอกจากนั้นการแสดงท่าทีของรัสเซียในการให้อินเดียเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization: SCO) ในเอเชียกลางก็เป็นสิ่งที่อินเดียต้องการเช่นกัน นอกจากนี้ อินเดียต้องการเป็นสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Security Council: UNSC) และมีอำนาจออกเสียงยับยั้ง (Veto) การจุดประกายของรัสเซียที่จะสนับสนุนอินเดียนั้น ทำให้อินเดียคาดหวังสูง และถือเป็นการให้เกียรติอินเดียอย่างมาก อินเดียมองว่าสหรัฐฯ ยังไม่เคยแสดงท่าทีสนับสนุนอินเดียเลย แต่ถ้าหากจีนไม่แสดงท่าทีเป็นปฏิปักษ์กับอินเดีย และสนับสนุนอินเดียเช่นเดียวกับรัสเซียแล้วทั้งสองประเทศก็น่าจะร่วมมือกันทางยุทธศาสตร์ในระยะยาวได้

ขณะที่อินเดียมีศักยภาพในการก้าวเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ในศตวรรษที่ ๒๑ แต่ความต้องการในเชิงการค้า และความร่วมมือในมิติทางเศรษฐกิจนั้น อินเดียต้องไม่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ แม้หลายชาติในภูมิภาคใกล้เคียงจะมอง

ว่า การค้าการลงทุนกับอินเดียนั้น อินเดียจะเอาเปรียบทำให้ขาดแรงจูงใจ แต่อินเดียเชื่อว่าตนเองยังมีศักยภาพหลายประการในมิติการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ IT ที่หลายประเทศต้องการ ส่วนศักยภาพทางเศรษฐกิจของอินเดียที่ต้องพึ่งพาพลังงาน และเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับประเทศอื่นภายนอกภูมิภาค อินเดียจึงมองว่า การร่วมมือกับรัสเซียด้านพลังงานจะทำให้ตนเองไม่ต้องพึ่งพาแต่แหล่งพลังงานในตะวันออกกลางเท่านั้น นอกจากนี้เส้นทางเชื่อมโยงจากอินเดียสู่อาเซียน หรือ North-South Corridor จากรัสเซีย-อิหร่าน-อินเดีย ก็น่าจะเกิดประโยชน์โดยตรงต่ออินเดีย

สำหรับการพัฒนาศักยภาพทางทหารของอินเดียปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า กำลังทางเรือ กำลังทางอากาศ และกำลังทางบกของอินเดียนั้น ไม่มีประเทศใดในภูมิภาคที่ดัดเทียม แต่อย่างไรก็ตาม กำลังกองทัพที่เข้มแข็ง จะยังยืนถาวรก็ต้องควบคู่ไปกับการวิจัย พัฒนา และการผลิตทางทหาร เพื่อพึ่งพาตนเอง ดังนั้นหนทางที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมทางทหารจึงเป็นคำตอบที่อินเดียต้องการจากความสัมพันธ์เชิงพันธมิตรทางยุทธศาสตร์กับรัสเซีย นอกจากนั้นแล้ว การสำรวจอวกาศ จนถึงขั้นส่งยานอวกาศขึ้นสู่อวกาศ ก็เป็นเป้าหมายสูงสุดในมิติของเทคโนโลยีขั้นสูงของอินเดียด้วย โดยอินเดียมองว่า จีนสามารถส่งยานอวกาศขึ้นสู่อวกาศได้แล้ว อินเดียก็น่าจะพัฒนาขีดความสามารถและกระทำได้เช่นเดียวกัน

ปัจจัยอื่น ๆ ที่ผลักดันก่อให้เกิดความร่วมมือแบบสามฝ่าย

นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้วิเคราะห์ว่าโลกในอนาคตอาจถูกแบ่งออกเป็นชาติตะวันตก ชาติมุสลิม และชาติที่มีใช้ตะวันตก ดังนั้นปัจจัยของการดำเนินนโยบายสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐฯ และการประกาศทำสงครามศักดิ์สิทธิ์ของโลกมุสลิม จึงน่าจะเป็นปัจจัยผลักดันให้มหาอำนาจทั้งสามประเทศ (จีน รัสเซียและอินเดีย) ซึ่งกำลังเผชิญปัญหาคล้ายคลึงกันจากกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงที่ต้องการแยกตัวออกไป ต้องร่วมมือกันมากขึ้น รัสเซียมีปัญหาในเขตคอเคซัสเหนือ สำหรับจีนมีปัญหาในมณฑลซินเจียงซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตก ส่วนอินเดียมีปัญหาในแคว้นแคชเมียร์และแคว้นจัมมูทางตอนเหนือของประเทศ

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

โดยที่ความร่วมมือกันระหว่างจีนและรัสเซีย ซึ่งต้องการความร่วมมือจากอินเดียด้วยนั้น น่าจะมีเป้าหมายในการถ่วงดุลหรือคานอำนาจสหรัฐฯ สำหรับอินเดีย นั้นมองว่า การร่วมมือกับรัสเซียกับจีน เป็นการยกระดับบทบาทของตนเองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และเพิ่มไฟในการต่อรองกับสหรัฐฯ ที่อินเดียไม่ได้เสียเปรียบ ซึ่งประเทศทั้งสามต้องการให้แต่ละฝ่ายยอมรับสถานะและเขตอิทธิพลของตนเองในภูมิภาค ความร่วมมือ ๓ ฝ่าย จึงน่าจะเกิดจากปัจจัยที่ต้องการยกระดับสถานะของตนเองและสนับสนุนซึ่งกันและกันในเวทีการเมืองระหว่างประเทศระดับต่าง ๆ ด้วย

นอกจากนี้ ประเทศทั้งสามยังมีศักยภาพในการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ด้วยอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง ขนาดของประเทศที่ใหญ่โต มีประชากรจำนวนมาก และอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันก็จะทำให้ทั้งสามประเทศเติมเต็มในส่วนที่ตนเองขาดแคลน อาทิ ทรัพยากรพลังงาน เงินทุน และเทคโนโลยี IT ดังนั้น การร่วมมือกันในการวิจัย พัฒนา และการผลิตยุทธโธปกรณ์ทางทหาร จะเป็นปัจจัยสำคัญในการลดภาระด้านเงินทุน การต่อยอดด้านเทคโนโลยี และยังเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมทางทหารของประเทศให้ก้าวรุดหน้าอีกด้วย รวมทั้งการสำรวจอวกาศ ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และต้องใช้งบประมาณมหาศาล แต่ถ้าหากทั้งสามประเทศได้ร่วมมือกันในมิติด้านนี้ นอกจากจะลดภาระการลงทุนแล้ว ยังเป็นการร่วมมือกันยกระดับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศซึ่งกันและกันอีกด้วย

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือแบบสามฝ่าย

ในประเด็นนี้ นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้วิเคราะห์ว่าสหรัฐฯ และพันธมิตร สหรัฐฯ นับเป็นผู้เล่นสำคัญ หลายฝ่ายมองว่าการดำเนินนโยบายฝ่ายเดียว (unilateral) ของสหรัฐฯ จะผลักดันให้มหาอำนาจอย่างจีน อินเดีย และรัสเซีย รวมตัวกันเพื่อถ่วงดุลสหรัฐฯ มากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากมองในแง่ศักยภาพการเมืองระหว่างประเทศ การทหาร และเศรษฐกิจของทั้งสามประเทศ

แล้ว การรวมตัวของทั้ง ๓ ประเทศยังไม่แน่นแฟ้นนัก นอกจากนั้นทั้งสามประเทศ ยังต้องพึ่งพาการค้ากับสหรัฐฯ จึงยังไม่น่าที่จะท้าทายสหรัฐฯ ได้โดยตรง ทั้งนี้สหรัฐฯ ยังมีพันธมิตรทางทหารอย่างนาโต้ หรือหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย คอยสนับสนุนอีกด้วย ดังนั้น การรวมตัวของอินเดียที่เปราะบาง ที่สุดในบรรดา ๓ ประเทศ จึงน่าจะถูกรัฐฯ ดึงออกมาได้ง่ายที่สุด ซึ่งหาก เป็นเช่นนั้นแล้ว รัสเซียและจีนก็จะเผชิญกับแรงบีบคั้นและการปิดกั้นจากสหรัฐฯ และพันธมิตรมากกว่าเดิม

แต่มูลเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือ ๓ ฝ่าย ได้แก่ ความหวาดระแวงต่อกันของประเทศทั้งสาม อันเกิดจากการที่รัสเซีย เคยมีปัญหาพรมแดนกับจีน แม้ว่าปัญหาเขตแดนจะได้รับการแก้ไขเบ็ดเสร็จในเดือน ตุลาคม ๒๕๔๗ และทำให้พรมแดนมากกว่า ๔,๖๐๐ ไมล์ ระหว่างสองประเทศได้ หมดปัญหาไปในเชิงการเมืองระหว่างประเทศ แต่ถ้าหากมองในมิติทางด้าน การทหาร และมิติทางด้าน สังคมจิตวิทยาแล้ว รัสเซียมองว่าจีนน่าจะเป็นภัยคุกคาม ต่อตนเองในระยะยาว ถ้าหากจีนเข้มแข็งขึ้นมา ดินแดนไซบีเรียและตะวันออกไกล ซึ่งปัจจุบันก็เผชิญกับปัญหาการหลั่งไหลเข้าไปอยู่เป็นจำนวนมากของชาวจีน ก็อาจ จะเป็นเป้าหมายของจีนในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากจีนต้องการทรัพยากรพลังงาน และ พื้นที่ในการอพยพประชากรของตนที่มีล้นประเทศ อินเดียเช่นกัน มองว่าจีนเคย ช่วยเหลือปากีสถานในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธ นับว่าเป็นภัยคุกคาม ต่อตนเอง นอกจากนั้นการขยับตัวของจีนลงสู่ตอนใต้เข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับว่าเป็นการทำลายเขตอิทธิพลของอินเดียในมหาสมุทรอินเดีย จีนมองว่ารัสเซีย ขยายยุทธโธปกรณ์ แต่ไม่ขยายเทคโนโลยีล้ำสมัยแก่จีน เหมือนเป็นการเล่ห์ หลังกยุทธโธปกรณ์เก่ามาให้จีน ทำให้เป็นภาระแก่กองทัพจีนในระยะยาว ดังนั้นหาก สหภาพยุโรปยกเลิกการคว่ำบาตรในการขายเทคโนโลยีและการถ่ายทอดเทคโนโลยี แก่จีนแล้ว จีนน่าจะมีทางเลือกอื่นในการต่อรองกับรัสเซียได้ จีนมองว่ารัสเซียยังไม่ ตกลงใจในการวางท่อน้ำมันและท่อก๊าซจากไซบีเรียเข้าสู่จีนหรือไปสู่ท่าเรือที่ใกล้กับ ญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นให้ข้อเสนอด้านเงินทุนที่ดีกว่าจีน ซึ่งหากรัสเซียกระทำได้แล้ว แสดงว่ารัสเซียให้ความสำคัญแก่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจสำคัญของจีน

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ขณะที่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันออก เอเชียใต้ และเอเชียกลางต่างมองเห็นว่า ประเทศมหาอำนาจทั้งสาม (จีน รัสเซียและอินเดีย) มีปัญหาในการดำเนินนโยบายกับประเทศ ในภูมิภาคของตนเองแทบทั้งสิ้น นอกจากนี้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ที่ยอมรับร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจทั้งสาม ผ่านเวทีระดับพหุภาคีของอาเซียน เช่น การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) ซึ่งจัดว่าเป็นเวทีหลักที่จะช่วยส่งเสริมความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาคนี้ แต่ถ้าหากความร่วมมือของประเทศมหาอำนาจทั้งสามมีพัฒนาการที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ก็อาจจะเพิ่มความหวาดระแวงต่อประเทศในภูมิภาคมากยิ่งขึ้น และทำให้การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ของประเทศทั้งสาม ในการปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ มีความยุ่งยากมากกว่าเดิม

ข้อพิจารณาสำหรับประเทศไทย

ในรอบปี ๒๕๕๗ ที่ผ่านมา การพบกันระหว่างประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ของจีนและประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน ของรัสเซียเพื่อหารือด้านความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสองที่ได้มีขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยุโรป ขณะที่จีนก็มีความขัดแย้งกับสหรัฐฯ นอกจากนี้ทั้งจีนและรัสเซียยังเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่อย่างกลุ่มบริคส์ (BRICS) ร่วมกับอินเดียที่มีตลาดขนาดใหญ่รองจากจีน และบราซิล ซึ่งมีเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในลาตินอเมริกา ที่สำคัญกลุ่มบริคส์ยังจัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งใหม่ หรือธนาคารบริคส์และกองทุนสำรองซึ่งอยู่ในนครเซี่ยงไฮ้ เพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาของชาติสมาชิกและป้องกันวิกฤติเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้น โดยกลุ่มบริคส์ มีประชากรรวมกันถึงร้อยละ ๔๒ ของประชากรโลก และมีมูลค่าเศรษฐกิจ ๑ ใน ๕ ของเศรษฐกิจโลก ตลอดจนมีการค้าระหว่างประเทศรวมกันเกือบร้อยละ ๑๗ ของการค้าโลก รวมทั้งจีนยังเตรียมพร้อมด้วยการทำข้อตกลงเพื่อให้เงินหยวนเป็นสกุลเงินสากลเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาจีนได้ทำข้อตกลงกับหลายประเทศในการใช้เงินหยวนและเงินสกุลสำคัญของประเทศนั้น ๆ ในการทำการค้าขายระหว่างกัน

โดยไม่ใช้เงินดอลลาร์สหรัฐ โดยผู้นำจีนและรัสเซียยังได้เจรจาที่จะใช้เงินหยวนในการซื้อขายระหว่างประเทศทั้งสองด้วยเช่นกัน โดยรัสเซียซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกพลังงานรายใหญ่ที่สุดของโลก จะขายพลังงานเป็นหยวนหรือรูเบิล และจะไม่ขายเป็นเงินดอลลาร์อีกต่อไป รวมทั้งการที่มีกระแสการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ที่จีนเป็นหัวหอกในการจัดตั้งเป็นเรื่องที่น่าจับตามองอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อประเทศ มหาอำนาจอย่างรัสเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักรต่างก็ได้ให้ความสนใจเป็นสมาชิก จนทำให้มีแล้วมากกว่า ๕๐ ประเทศทั่วโลกที่ตอบรับเข้าร่วม AIIB ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งแนวคิดของจีนในการจัดตั้ง AIIB มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เงินกู้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียใช้ในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่งและระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งบทบาทเชิงรุก ของจีน

นอกจากความร่วมมือทางด้านการค้าและพลังงานดังกล่าวแล้ว ประเด็นที่น่าจับตามองอีกอย่างก็คือ ความร่วมมือทางทหาร โดยล่าสุดเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๘ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนได้ส่งกองทหารเกียรติยศของจีนเข้าร่วมเดินสวนสนาม ณ จัตุรัสแดงในกรุงมอสโก ในพิธีสวนสนามและแสดงแสนยานุภาพทางการทหาร เพื่อเฉลิมฉลองปีที่ ๗๐ แห่งชัยชนะเหนือนาซี เยอรมนี และอิตาลีของอดีตสหภาพโซเวียต ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ กระทรวงกลาโหมจีนได้มีแถลงการณ์ว่า จีนยินดีต้อนรับ เหล่าผู้นำทางการทหารและกองทัพรัสเซียเข้าร่วมกิจกรรมการสวนสนามครั้งสำคัญ ที่จัดมีขึ้นในเดือนกันยายน ๒๕๕๘

ในขณะที่สำนักข่าว Sputnik News ของรัสเซีย เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ได้อ้างหนังสือพิมพ์ Economic Times โดยรายงานว่ บริษัทสัญชาติอินเดียกำลังมองหาความร่วมมือกับรัสเซียในการสร้างเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์และเรือรบล่องหน (stealth warships) ภายในอินเดียเอง นอกจากนี้ความร่วมมือกันพัฒนาเชื้อเพลิงรุ่นใหม่สำหรับอากาศยาน และการร่วมกันสร้างเครื่องบินรบสเตลธ์เจเนอเรชั่นที่ ๕ รุ่น Sukhoi PAK FA T-50

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีที่ตั้งทางปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ของจีน รัสเซียและอินเดียที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่กำลังเร่งผลักดันการเป็นประชาคมอาเซียน ในปลายปี พ.ศ.๒๕๕๘ ดังนั้น กองทัพไทยควรได้มีการพิจารณาหาแนวทางกระชับความสัมพันธ์ทางทหารแบบคู่ขนานทั้งกับจีน รัสเซีย และอินเดียในด้านการฝึกศึกษา รวมทั้งความร่วมมือในการวิจัยและการผลิตยุทโธปกรณ์ทางทหาร อันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการลดภาระด้านเงินทุน การต่อยอดด้านเทคโนโลยี และยังเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการป้องกันประเทศให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการป้องกันและลดความเสี่ยงอันเกิดจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ จึงต้องมีการทบทวนการแสวงหาที่ยุทธศาสตร์ของไทย ให้สอดคล้องกับแนวคิดทางยุทธศาสตร์การป้องกันความเสี่ยง (hedging strategy) โดยเฉพาะการแข่งขันและแย่งชิงอำนาจอิทธิพลระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาค ที่อาจทำให้ไทยต้องตกอยู่ในสถานะของการถูกบังคับให้เลือกฝ่ายระหว่างการยืนอยู่เคียงข้างกับจีน หรือการยืนอยู่กับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรเก่าแก่ รวมทั้งการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างได้ความสมดุลเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทย

อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ความมั่นคงในปัจจุบัน ได้ผลักดันให้รัสเซียสามารถดำเนินความสัมพันธ์เชิงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับจีน และสร้างความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับอินเดียได้ แต่ความสัมพันธ์แบบสามฝ่ายระหว่าง จีน รัสเซีย และอินเดีย น่าจะเป็นแค่ความร่วมมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในบางมิติเท่านั้น ทั้งนี้เพราะทั้งสามประเทศยังมีความหวาดระแวงต่อกัน รวมทั้งการเมืองระหว่างประเทศเป็นไปบนพื้นฐานของการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศที่จะมีผลในการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้น การรวมตัวกันของทั้งสามประเทศในลักษณะยุทธศาสตร์แบบสามฝ่ายที่ได้กล่าวแล้ว คงเป็นเพียงการดำเนินการเพื่อถ่วงดุลสหรัฐฯ ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และเพื่อผลการเจรจาต่อรอง ในการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและการทหาร ขณะที่พลังอำนาจทางการเมืองการทหารของทั้งสาม

ประเทศยังเป็นรองสหรัฐฯ ในระยะสั้น แต่หากยังคงมีการฉีกกำลังกันเป็น ยุทธศาสตร์แบบสามฝ่ายเพื่อตอบโต้สหรัฐฯ ในระยะยาว ก็อาจจะก่อให้เกิดยุค สงครามเย็นขึ้นมาใหม่ และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงของภูมิภาคและ ของโลก

ประเทศไทยมีที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างจีน รัสเซีย และอินเดียที่กำลังขยายอิทธิพล เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นการแข่งขันช่วงชิงอำนาจอิทธิพลกับสหรัฐฯ ที่กำลังดำเนิน นโยบายปรับสมดุลในภูมิภาคนี้ เพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเองเช่นกัน ดังนั้น ประเทศไทยจะรักษาผลประโยชน์ของประเทศได้อย่างสมดุลเพียงใด ขึ้นอยู่กับ การวิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกและภูมิภาคได้อย่างเท่าทัน ตลอดจนมียุทธศาสตร์และการเตรียมการเพื่อการปรับตัวของประเทศได้อย่าง สอดคล้องกับสภาวะของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

บทบาทของจีนในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้

บทบาทของจีนในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organisation: SCO) โดยเฉพาะในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ ซึ่งจีน มุ่งที่จะส่งเสริมให้แผนพัฒนาหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt, One Road หรือ The Belt and Road Initiative) เชื่อมต่อกับการแผนการพัฒนาของสหภาพ เศรษฐกิจยูเรเชียขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) ในการส่งเสริมการพัฒนา ร่วมกันของยุโรปและเอเชีย เพื่อแสวงหาความผาสุกของประชาชนประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้

การส่งเสริมให้แผนพัฒนาหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางดังกล่าว เชื่อมต่อกับการ แผนการพัฒนาของสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) นั้นเป็นผลมาจากการประชุมผู้นำประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมือ เซี่ยงไฮ้ หรือ SCO ครั้งที่ ๑๖ โดยจัดขึ้นที่กรุงทาชเคนต์ อุซเบกิสถาน ระหว่างวัน ที่ ๒๓ – ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๙ ที่ผ่านมา ซึ่งประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ของจีน ได้

ยุทธศาสตร์จังหวัดทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย ผลการประชุมผู้นำประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ หรือ SCO ครั้งที่ ๑๖ นอกจากจะกล่าวถึงการส่งเสริมให้แผนพัฒนาหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเชื่อมต่อการพัฒนาของสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียแล้ว ยังประกอบด้วยเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีความหมายสำคัญในการสืบทอดของอดีตและมุ่งสู่นาคต อันจะมีผลสำคัญต่อการพัฒนาขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ได้แก่

๑. การลงนามในเอกสารเพื่อส่งเสริมให้องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น

๒. การลงนามในเอกสารเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้มีรูปแบบหลากหลายและกระชับความร่วมมือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

๓. มีการรายงานว่าด้วยการประเมินผลความสำเร็จและอนาคตการพัฒนาองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมา

๔. ย้ำถึงแถลงการณ์ทาชเคนต์ ในโอกาสที่องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ก่อตั้งครบ ๑๕ ปี ซึ่งเน้นถึงเจตนารมณ์เซี่ยงไฮ้ ญัตติบัตรองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ วัตถุประสงค์และหลักการขององค์การ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ถึงปี ค.ศ.๒๐๒๕ (พ.ศ.๒๕๖๘) แผนปฏิบัติการระหว่างปี ค.ศ.๒๐๑๖ – ๒๐๒๐ (พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๓) ซึ่งเกี่ยวพันถึงความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การสื่อสาร เป็นต้น ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่า องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ได้ก้าวเข้าสู่ขั้นที่สมบูรณ์แล้ว

๕. มีการลงนามบันทึกช่วยจำรับอินเดียนเดียวกับปากีสถานเข้าร่วมองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ เป็นต้น

๖. ให้ความสนใจด้านการปราบปรามอิทธิพลของสามกลุ่ม ซึ่งคือ กลุ่มลัทธิก่อการร้าย ลัทธิแบ่งแยกดินแดน และลัทธิหัวรุนแรง รวมทั้งมีการหารือเรื่องการกระทำผิดกฎหมายโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและการแพร่อาชญากรรมขนาดใหญ่ เป็นต้น และเสนอมาตรการการรับมือในยุคการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยจีนได้เสนอแนวความคิดพิทักษ์อธิปไตยด้านเครือข่าย ต้องเพิ่มงานการกำกับดูแลเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้เข้มงวดขึ้น

๗. ภายใต้สถานการณ์ใหม่ในโลกปัจจุบัน การเลิกใช้วิธีที่มีความรุนแรงจะเป็นวิถีทางที่ดีในการรับมือกับความท้าทายด้านความมั่นคงในปัจจุบัน โดยเฉพาะการให้บริการเพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์ของประเทศสมาชิก

ปัจจุบัน องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) เป็นองค์การความร่วมมือที่ประกอบด้วยสมาชิก ๖ ประเทศ คือ จีน รัสเซีย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน รวมทั้งมีประเทศผู้สังเกตการณ์ (observer) ๕ ประเทศ คือ อัฟกานิสถาน อินเดีย อิหร่าน มองโกเลีย และปากีสถาน โดยมีประเทศหุ้นส่วนในการเจรจา (dialogue partner) ๓ ประเทศ คือ เบลารุส ศรีลังกา และตุรกี โดยประเทศสมาชิกทั้ง ๖ ประเทศร่วมลงนามใน “คำประกาศสถาปนาองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้” (Declaration on the Establishment of the Shanghai Cooperation Organization) เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ค.ศ.๒๐๐๑ (พ.ศ.๒๕๔๔) นอกจากนี้ ยังได้มีการลงนามร่วมกันใน “อนุสัญญาเซี่ยงไฮ้ว่าด้วยการต่อสู้กับลัทธิการก่อการร้าย ลัทธิแบ่งแยกดินแดน และลัทธินิยมสุดขั้ว” (Shanghai Convention on Fighting Terrorism, Separatism and Extremism) ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์การ ทั้งนี้ SCO ได้ประกาศว่า องค์การไม่ได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อการต่อต้านรัฐหรือภูมิภาคใด ๆ

สำหรับบทบาทของจีนใน SCO นั้น สืบเกิดได้จากการประชุมสุดยอดที่กรุงทาชเคนต์ ที่ย้อนไปเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๗ ประธานาธิบดีจีน (ยุคสมัยนั้นคือ นายหู จิ่นเทา) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์สันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ (๑) ในด้านการเมือง จะยึดมั่นในแนวทางของอำนาจหลายขั้ว และความเป็นประชาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (๒) ในด้านความมั่นคง ต้องเชิดชู “แนวคิดความมั่นคงใหม่” (New Security Concept) เน้นความเชื่อถือซึ่งกันและกัน ยังประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมอภาคเท่าเทียมกัน และร่วมแรงร่วมใจกัน ให้ความเชื่อถือซึ่งกันและกันเป็นหลักประกันความมั่นคงร่วมกัน (๓) ในด้านเศรษฐกิจ แสวงประโยชน์ร่วมกัน ร่วมมือกันอย่างทั่วด้าน ลดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน และ (๔) ทางด้านวัฒนธรรม ชำรงไว้ซึ่งความหลากหลายของวัฒนธรรมแต่ละชาติและภาษา ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๘ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ของจีน ได้กล่าวแสดงความยินดีต่อการขยายตัวขององค์การ SCO (สมาชิก SCO ได้ลงมติในการประชุมสุดยอด SCO ครั้งที่ ๑๕ ซึ่งมีรัสเซียเป็นเจ้าภาพ ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ให้เริ่มกระบวนการซึ่งจะรับรองให้ อินเดีย กับ ปากีสถาน เป็นชาติสมาชิกสมบูรณขององค์การ นอกจากนั้น ยังตกลงให้เลโอน เบลารุส จาก การเป็นหุ้นส่วนในการเจรจา (dialogue partner) ขึ้นสู่สถานะ “ผู้สังเกตการณ์” (observer) และให้รับประเทศ อาเซอร์ไบจาน, อาร์เมเนีย, กัมพูชา, และเนปาล เข้า เป็น “หุ้นส่วนการเจรจา” รายใหม่ พร้อมกับเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกยึดมั่นใน “จิตวิญญาณแห่งเซี่ยงไฮ้” (Shanghai Spirit) เพื่อการพัฒนาาร่วมกัน ทั้งนี้ จีนเชื่อว่าการรับเอาชาติใหม่ ๆ เข้ามาอยู่ใน SCO จะเป็นการอัดฉีดแรงกระตุ้นใหม่ ๆ เข้ามาในความร่วมมือทุก ๆ ด้านขององค์การ ชินหวาอ้างอิงคำกล่าวของประธานาธิบดี สี เขายังเรียกร้องให้เหล่ารัฐสมาชิกเพิ่มความร่วมมือด้านกำลังผลิตภาคอุตสาหกรรม ให้ลึกซึ้งมากขึ้นอีก รวมทั้งผลักดันการสร้างนิคมอุตสาหกรรมในทุก ๆ รัฐสมาชิก ให้คืบหน้าไป (ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนา “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ของจีน)

อาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมแผนพัฒนา “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” จะสร้างโอกาสการพัฒนาใหม่ เปิดตลาดโลกให้กว้างยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้นักธุรกิจจีนไปลงทุนต่างประเทศมากขึ้น เพิ่มกำลังใหม่สำหรับการเติบโตของเศรษฐกิจจีน โดยเฉพาะนโยบายการปฏิรูปและเปิดสู่ภายนอกของจีน โดยจะถือเขตริมหทะเลทางภาคตะวันออก ที่ค่อนข้างเจริญเป็นหัวขบวน ถือเขตแดนชั้นในเป็นพื้นฐาน เชื่อมเขตภาคตะวันออกกับภาคตะวันตกให้มีความร่วมมือมากยิ่งขึ้น สร้างสถานการณ์ใหม่ด้านการเปิดสู่ภายนอกอย่างรอบด้านของจีน ส่วนผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ นอกจากการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้ว ยังส่งเสริมไทยในฐานะที่เป็นชุมทางการค้าในเอเชีย ที่สามารถเชื่อมต่อยุโรปและแอฟริกา ดังนั้น ไทยจึงควรใช้โอกาสนี้เร่งผลักดันโครงการต่าง ๆ ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกทางการลงทุน การท่องเที่ยว และวัฒนธรรมตามแนวเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นต้น

การเชื่อมต่อแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนสู่ระดับภูมิภาค

สำหรับสถานการณ์ในระดับภูมิภาค หลังจากเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเอเชียปี พ.ศ.๒๕๔๐ ที่เริ่มต้นจากค่าเงินบาทของไทยและลุกลามไปยังประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้ทำให้กลุ่มประเทศในอาเซียนเห็นความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกับประเทศจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจในภูมิภาคร่วมกัน โดยเฉพาะจีนได้แสดงบทบาทในความเป็นผู้นำในฐานะประเทศใหญ่ที่ต้องมีภาระผูกพันในการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจด้วยการรักษาระดับค่าเงินหยวนของจีนไว้เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

มีข้อนำสังเกตที่ชัดเจนว่าผู้นำจีนในปัจจุบันยังคงยึดแนวทางการดำเนินนโยบายของอดีตผู้นำ เต็ง เสี่ยวผิง ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะคำปราศรัยของเต็ง เสี่ยวผิง ครั้งสำคัญสองครั้งคือ ในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๘๔ (พ.ศ. ๒๕๒๗) ในหัวข้อ “วิถีทางใหม่ในการสร้างความมั่นคงแก่โลก” (A New Approach Toward Stabilizing the World Situation) ที่เน้นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในโลกโดยสันติวิธี และคำปราศรัยในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ค.ศ.๑๙๘๔ (พ.ศ.๒๕๒๗) ในหัวข้อ “การรักษาสันติภาพของโลกและการสร้างหลักประกันในการพัฒนาภายในประเทศ” (Safeguard World Peace and Ensure Domestic Development) มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จีนยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิความเป็นเจ้าเพื่อรักษาสันติภาพของโลก จีนจะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศโลกที่สามเสมอ เนื่องจากจีนยังมีความยากจนและแม้จะร่ำรวยขึ้นก็จะไม่แสวงหาความเป็นเจ้า จีนสนับสนุนการเจรจาปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จีนจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง และนโยบายต่างประเทศของจีนมุ่งแสวงหาสันติภาพของโลก เพื่อคุ้มครองการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย (เฉียน ฉีเชิน, ๒๕๔๙, หน้า ๒๓๒ - ๒๓๕)

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้ส่งผลต่อการปรับตัวในการแข่งขันทางเศรษฐกิจต่อทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น กลุ่มประเทศยุโรป ฯลฯ และได้กระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคตื่นตัวเรื่องการค้าเสรีมากขึ้น โดยเฉพาะจีน ซึ่งมีค่าแรงงานต่ำเป็นตลาดแรงงานขนาดใหญ่ มีตลาดการค้าจำนวนมาก และมีเงินทุนสำรองต่างประเทศจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐฯ เนื่องจากจีนประสบความสำเร็จในด้านการค้า จนได้ดุลการค้าจำนวนมาก ยิ่งทำให้จีนเป็นจุดดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น รวมทั้งเป็นฐานการผลิตขนาดใหญ่จึงเป็นผลให้เศรษฐกิจของจีนเจริญเติบโตมากกว่าร้อยละ ๑๐ ต่อเนื่องกันนานนับ ๑๐ ปี (Deng, Y. and Moore, T., 2008, pp. 113-136)

การที่เศรษฐกิจของจีนเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วได้ทำให้ประเทศต่าง ๆ เกิดความหวาดระแวงว่า จีนจะนำผลที่ได้จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพัฒนาด้านแสนยานุภาพทางการทหารจนอาจกลายเป็นภัยคุกคามต่อภูมิภาคและเป็นภัยคุกคามต่อโลก แต่จีนก็ได้ยืนยันว่าจีนไม่ใช่ภัยคุกคามทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร โดยยกเหตุผลในเรื่องของความล้าหลังในพื้นที่ภาคตะวันตกของจีนที่มีประชากรยากจนและมีความแตกต่างกับพื้นที่ในภาคตะวันออกของจีนที่เป็นเมืองท่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจีนต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะความยากจนของประชาชน จึงไม่มีพลังที่จะไปรุกรานประเทศอื่นใด

ส่วนในทางด้านการทหารนั้น จีนได้แสดงท่าทีว่าจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ และจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อนหากไม่ถูกโจมตีด้วยอาวุธนิวเคลียร์ (Swaine, M. D., 2005, pp. 266-285) ในขณะที่ปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในช่วงเวลาปัจจุบัน วิเคราะห์ได้ว่าทุกประเทศพยายามแสวงหาพันธมิตรในรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) ดังกรณีของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับรัสเซียที่ได้มีการลงนามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี พ.ศ.๒๕๔๔ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ก็ได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมที่กรุงมอสโกเกี่ยวกับความเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งการ

มีความร่วมมือด้านความมั่นคงในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ที่จีน รัสเซีย และอดีตประเทศในสหภาพโซเวียต อันได้แก่ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน เข้าเป็นสมาชิก เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาคาพรามแดนตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย

นอกจากนี้ จีนยังมีความร่วมมือทางการทหารกับรัสเซียในอุตสาหกรรม การป้องกันประเทศ รวมทั้งการซ้อมรบร่วมในปี พ.ศ.๒๕๔๘ เพื่อร่วมกันแสดง ปฏิกริยาโต้ตอบการแผ่ขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกา โดยจีนสนับสนุนให้รัสเซีย เข้าเป็นสมาชิกในองค์การการค้าโลก (WTO: World Trade Organization) และ ส่งซื้อน้ำมัน อาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหาร เช่น เครื่องบินรบ เรือดำน้ำ และเรือพิฆาต จากรัสเซีย เป็นต้นตลอดจนสนับสนุนรัสเซียในการแก้ปัญหาเรื่องดินแดนเชชเนีย ในขณะที่รัสเซียก็สนับสนุนจีนในปัญหาไต้หวันและทิเบต รวมทั้งร่วมมือกับจีนใน การค้าอันอาจกับสหรัฐฯ และคัดค้านการใช้กำลังทหารของสหรัฐฯ กรณีโจมตีอิรัก โดยจีนกับรัสเซียมีจุดยืนร่วมกันที่จะสนับสนุนรูปแบบของหลายขั้วอำนาจ (multi-polar) เพื่อมิให้สหรัฐฯ ผูกขาดการเป็นขั้วอำนาจเดียว (unipolar)

สำหรับความเคลื่อนไหวของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์เช่นเดียวกับภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการก่อการร้ายและภัยคุกคามที่เกิดจากอาชญากรรมข้ามชาติใน รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาคและกระทบต่อความมั่นคง ของมนุษย์ (human security) อันเป็นผลมาจากการที่ประเทศในกลุ่มสมาชิก ประกอบด้วย ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้นับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้ง เป็นที่ตั้งที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์โดยเฉพาะเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าโดยผ่านช่องแคบมะละกา นอกจากนี้ ยังมี ช่องแคบซุนดาและช่องแคบลอมบอก ซึ่งเป็นช่องแคบที่สำคัญที่เชื่อมการค้ามาคม ติดต่อกับทวีปออสเตรเลีย (Swaine, M. D., 2005, pp. 276-278)

ยุทธศาสตร์จีฮบเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ดังนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงตกเป็นพื้นที่เป้าหมายของการแผ่ขยายอิทธิพลของมหาอำนาจต่าง ๆ เหนือดินแดนแถบนี้ ทำให้ประเทศในภูมิภาคนี้จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มอาเซียน (ASEAN) เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเพิ่มพลังอำนาจในการเจรจาต่อรองโดยมีความร่วมมือทางการเมืองผ่านกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วย ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) โดยมีประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ เป็นประเทศคู่เจรจา เช่น สหรัฐฯ แคนาดา รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น อินเดีย กลุ่มยุโรปและออสเตรเลีย เป็นต้น

จุดยืนทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มุ่งเน้นเป้าหมายในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นเพื่อสร้างหลักประกันในการรักษาความสงบ ความมั่นคงและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพื่อนำพาประเทศจีนสู่ความทันสมัยโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศรอบบ้านและเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อลดอำนาจอิทธิพลของสหรัฐฯ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของจีนโดยเฉพาะผลประโยชน์ในทะเลจีนใต้ ตลอดจนการแสวงหาวิธีการดำเนินความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นซึ่งมีอิทธิพลอำนาจทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันและความตึงเครียดจนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน รวมทั้งไม่กระทบต่อการแสวงหาช่องทางในการนำได้หวันเข้ามารวมอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของจีน

นอกจากนั้นจีนยังมุ่งแสวงหาช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ก้าวหน้ากับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อปกป้องสถานะแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการรักษาผลประโยชน์ของจีน (Hao, S., 2009, pp. 35-40)

สำหรับแนวทางที่จีนมุ่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจวิเคราะห์ขั้นตอนในการดำเนินการได้ ดังนี้

ขั้นตอนแรก การสร้างบทบาทใหม่ของการเป็นสถาบันระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง เช่น การประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือเอเปค (The Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC)

ขั้นตอนที่สอง มุ่งใช้กลไกของสถาบันระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคโดยเฉพาะหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจในเอเชีย ได้แก่ กรอบการประชุมอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3 หรือ ASEAN Plus Three: APT)

ขั้นตอนที่สาม มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนต่อการสร้างบรรทัดฐานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ในการต่อต้านการขยายอำนาจอิทธิพลเพื่อครองความเป็นจ้าว (Hegemonic Power)

ขั้นตอนที่สี่ เร่งดำเนินการให้สถาบันระหว่างประเทศมีกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาค เช่น กลไกของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ อาฟต้า (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และ กรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ห้า มุ่งยกระดับความเชื่อมั่นของกลไกเพื่อความร่วมมือด้านความมั่นคงทั้งในรูปแบบทวิภาค (bilateral) และพหุภาคี (multilateral) ให้มีความสมดุลที่จะผลักดันให้เกิดประชาคมความมั่นคง (security community) ของภูมิภาคต่อไป

ขั้นตอนสุดท้าย ส่งเสริมแนวทางของความสัมพันธ์ในความร่วมมือด้านความมั่นคงทั้งที่เป็นทางการ (formal security approach) และที่ไม่เป็นทางการ (informal security approach) โดยตั้งคณะทำงานร่วมกันเพื่อลดข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีกิจกรรมร่วมกัน

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

เครื่องมือด้านนโยบายต่างประเทศเพื่อความมั่นคงของเงินในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดตามแนวทางขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวแล้วนั้น จะทำให้เงินมีสถานะความเจริญรุ่งเรืองเหมือนเช่นในอดีตกาลกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจหลักในภูมิภาคอย่างสันติวิธี โดยการสร้างความมั่นคงโดยนำบทเรียนจากอดีตมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแนวทางในการนำประเทศให้รอดพ้นจากการถูกแทรกแซงจากอำนาจอิทธิพลของประเทศตะวันตกและสามารถดำเนินนโยบายการป้องกันประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจรวมทั้งเป็นหลักประกันในการดำเนินนโยบายต่างประเทศได้อย่างเป็นอิสระ (Dongxiao, C., 2008, pp. 27-44)

อนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียน

รัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญในการมุ่งเน้นการพัฒนาและความร่วมมือกับนานาประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ซึ่งเป็นองค์กรทางด้านภูมิศาสตร์การเมืองและองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประเทศสมาชิกทั้งหมด ๑๐ ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความร่วมมือในการเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศสมาชิก และการธำรงรักษาสันติภาพรวมทั้งความมั่นคงในภูมิภาค และเปิดโอกาสให้คลายข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกอย่างสันติ อาเซียนมีขนาดพื้นที่ประมาณ ๔.๔ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕๕๐ ล้านคน และมีจีดีพีรวมมูลค่าราว ๑.๕ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐเป็นลำดับที่ ๙ ของโลก โดยที่ผ่านมาจีนกับอาเซียนมีความสัมพันธ์กันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

แรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกภูมิภาค

ในปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองโลกได้เปลี่ยนแปลงไปภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ก่อให้เกิดการบูรณาการ (integration) และการแข่งขันโดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น กลุ่มเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area: NAFTA) ที่ได้ตั้งขึ้นเมื่อ

พ.ศ.๒๕๓๕ ประกอบด้วยประเทศสมาชิก ๓ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการบูรณาการของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป (European Union: EU) ที่พัฒนามาจาก ประชาคมยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมองค์กรทางเศรษฐกิจ ๓ องค์กรเข้าด้วยกันคือ ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้ายุโรป ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๙๔ ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป หรือตลาดร่วมยุโรปที่ได้มีการก่อตั้งในปี พ.ศ.๒๕๐๐ และประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรปที่ตั้งในปี พ.ศ.๒๕๐๐ เช่นเดียวกัน โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อยกระดับทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ให้ดีขึ้น และอาศัยความร่วมมือของประเทศสมาชิกในกลุ่ม อันเป็นต้นแบบที่สำคัญของการบูรณาการภายในภูมิภาค ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกในยุโรปเข้าร่วมในกลุ่มถึง ๒๗ ประเทศและมีประชากรราว ๔๙๙ ล้านคน

ผลกระทบต่อปัจจัยภายในภูมิภาค

สำหรับการบูรณาการของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงที่มีอาเซียนเป็นแกนสำคัญ (hub) ซึ่งจะต้องสร้างการบูรณาการโดยที่ไม่จำกัดขอบเขตเพียงแค่การบูรณาการภายในของอาเซียนเท่านั้น หากแต่จะต้องขยายกรอบความร่วมมือให้มีขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เข้ามาร่วมในลักษณะที่เป็นซี่ล้อ (spokes) ที่ล้อมรอบแกนล้อ (hub) ของอาเซียน กล่าวคือ ถึงแม้กลุ่มอาเซียนจะสามารถบูรณาการในเชิงลึกได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะสร้างกลุ่มเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เพียงพอทัดเทียมกับสหภาพยุโรปซึ่งเป็นคู่แข่งได้ ในขณะที่ประเทศจีนกำลังก้าวไปสู่ความเป็นมหาอำนาจของโลกจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้จีนและอาเซียนต้องมีการทบทวนแนวทางในด้านการแข่งขันมาสู่ความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น โดยการเร่งกระบวนการบูรณาการเพื่อการต่อรองที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของทั้งจีนและอาเซียนเอง

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ทั้งนี้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกจะต้องสร้างการบูรณาการที่เข้มแข็งและเป็นเอกภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ (ownership) ร่วมกัน ที่มีแรงผลักดันมาจากภัยคุกคามทางเศรษฐกิจร่วมกันของภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยจะต้องผลักดันให้เกิดการรวมกันระหว่างเขตการค้าเสรีของจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ กับกลุ่มเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งอาฟต้าได้มีการลงนามในกรอบความตกลงกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มอาเซียนในฐานะที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญในการป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก โดยอาศัยการเปิดเสรีด้านการค้าและการลดภาษีและอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้าที่มีใช้ภาษี รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรให้สามารถเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี

หากมีการรวมกันระหว่างเขตการค้าเสรีของจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ กับกลุ่มเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อเป็นเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออก (East Asia Free Trade Area: EAFTA) จะส่งผลให้เกิดกลุ่มเศรษฐกิจที่มีเงินสำรองกว่าครึ่งหนึ่งของเงินสำรองทั่วโลก รวมทั้งเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Nation Product: GNP) ประมาณร้อยละ ๔๐ ของทั้งโลก เป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีการค้าภายใน (intra-trade) ร้อยละ ๕๐ และเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีการลงทุนภายใน (intra-investment) ที่มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างทรัพยากร เทคโนโลยี และทุนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถผลักดันการรวมตัวกันในลักษณะดังกล่าวเป็นประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก (East Asia Economic Caucus: EAEC) ภายใต้กรอบความร่วมมือ ASEAN+3 อันจะทำให้ภูมิภาคนี้กลายเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ทัดเทียมกับสหภาพยุโรป โดยประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกจะมีขีดความสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันภายในภูมิภาคได้ในยามที่มีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ตลอดจนพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมเอเชียตะวันออก (East Asia Community: EAC) โดยมีวัตถุประสงค์จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นเขตความร่วมมือทางความมั่นคงและการเมืองที่ไม่ใช้ความรุนแรง

อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนได้ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคาม (China threat) ต่อดุลยภาพของเอเชีย เนื่องจากการขยายอิทธิพลของจีนมาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่จีนได้พยายามนำเสนอบทบาทการผงาดขึ้นอย่างสันติ (peaceful rise) โดยการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อันเป็นการเพิ่มบทบาทของจีนที่มีต่ออาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการทูตเชิงรุกด้วยการทำเขตการค้าเสรี (FTA) กับอาเซียนก่อนสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น หรือการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partner) ซึ่งจีนเป็นประเทศแรกที่ได้เข้าเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับอาเซียน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการลงทุนในอาเซียน เป็นต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า อาเซียนหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้กลายมาเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญที่ทั้งมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกาและมหาอำนาจเอเชียอย่างญี่ปุ่นต่างต้องการเข้ามาช่วงชิงการมีบทบาทในภูมิภาคนี้กับจีน ในขณะที่จีนเองก็มีความจำเป็นที่ต้องขยายบทบาทและรักษาอิทธิพลที่มีต่อกลุ่มอาเซียน เพื่อที่จะคงสถานะเดิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยที่บทบาทของจีนในกลุ่มอาเซียนนั้นนับวันที่จะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้นอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนจะมีทิศทางเป็นอย่างไร และไทยควรจะดำเนินบทบาทอย่างไรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรติดตามต่อไปอย่างใกล้ชิด

จุดเริ่มต้นและทิศทางของความสัมพันธ์ที่ผ่านมา

จีนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มอาเซียนว่า การจัดตั้งเป็นเขตการค้าเสรีของประเทศกลุ่มอาเซียนในปลายปี พ.ศ.๒๕๓๔ จะสามารถสนับสนุนให้จีนบรรลุเป้าหมายในทางเศรษฐกิจได้ โดยในระยะเริ่มแรกจีนได้เข้ามาเจรจาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับกลุ่มอาเซียน ต่อมาจีนจึงได้เข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) ที่กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๗ (ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๒๖ ประเทศ กับอีกหนึ่งกลุ่มประเทศ คือสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ ประเทศคู่เจรจา ๙ ประเทศกับ ๑ กลุ่มประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา จีน สหภาพยุโรป อินเดีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลีใต้

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

และสหรัฐอเมริกา ประเทศผู้สังเกตการณ์พิเศษ ๑ ประเทศ คือ ปาปัวนิวกินี และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอีกจำนวน ๖ ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ มองโกเลีย เกาหลีเหนือ ปากีสถาน ศรีลังกา และ ติมอร์-เลสเต เพื่อเป็นเวทีในการเสริมสร้างความไว้วางใจกันระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก) และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จีนก็ได้รับสถานะเป็นประเทศคู่เจรจาอย่างเป็นทางการของอาเซียน (full dialogue partner)

ในปี พ.ศ.๒๕๔๙ ได้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีนสมัยพิเศษที่นครหนานหนิง เพื่อเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีนครบรอบ ๑๕ ปี และในปี พ.ศ.๒๕๕๔ จีนกับอาเซียนมีแผนงานที่จะจัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ ๒๐ ปี แห่งความสัมพันธ์ ซึ่งอาจจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ โดยสรุปได้ดังนี้

ด้านการเมืองและความมั่นคง

จีนเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกของอาเซียนที่ภาคยานุวัติ (ลงนามเป็นภาคีในพิธีสารแนบท้าย) ของสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation: TAC) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ ซึ่งสนธิสัญญา TAC นี้ได้จัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๙ เพื่อกำหนดหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนต้องยึดถือ อันได้แก่ การเคารพในอธิปไตย ความเท่าเทียมกัน บูรณภาพแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติ การไม่แทรกแซงในกิจการภายในซึ่งกันและกัน และการแก้ไขปัญหาหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี

นอกจากนี้ จีนเป็นประเทศที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ประเทศแรกที่แสดงความพร้อมที่จะลงนามใน

พิธีสารต่อท้ายสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asian Nuclear Weapon-Free Zone: SEANWFZ) ปี พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งรองรับต่อเจตจำนงของอาเซียนตามปฏิญญาว่าด้วยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็น

กลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration: ZOPFAN) ปี พ.ศ.๒๕๑๔ เพื่อเป็นหลักประกันต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค

ด้านเศรษฐกิจ

เริ่มจากปี พ.ศ.๒๕๔๐ ที่จีนได้แสดงบทบาทช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนให้รอดพ้นจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจด้วยการแสดงความจำนงที่จะให้ประเทศในอาเซียนกู้เงิน เช่น ให้ไทยกู้ ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้ อินโดนีเซียกู้ ๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐและให้ประเทศอื่น ๆ กู้โดยไม่ผ่านกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) อีก ๓,๑๕๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น และจีนได้ประกาศที่จะไม่ลดค่าเงินหยวน ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนสามารถฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนัก

ในเดือนพฤศจิกายนปี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้มีการประชุมรัฐมนตรีช่วยว่าการคลังและรองผู้ว่าการธนาคารกลางของประเทศในกลุ่มอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และ เกาหลีใต้ หรือ ASEAN+3 เป็นครั้งแรกที่เชียงใหม่โดยมีข้อเสนอที่จะให้มีความร่วมมือกัน ระหว่างกันและมีแถลงการณ์ความร่วมมือทางการเงิน ต่อมาได้มีการประชุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในกรอบ ASEAN+3 และมีข้อตกลงความริเริ่ม เชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative: CMI) เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการแบบพหุภาคี ในการพัฒนาตลาดพันธบัตรเอเชียและเพื่อพัฒนากลไกช่วยเหลือทางการเงิน

อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านี้นี้ญี่ปุ่นได้พยายามที่จะจัดตั้งกองทุนการเงินแห่ง เอเชีย (Asian Monetary Fund: AMF) ขึ้นมาในเอเชียเพื่อที่จะใช้แทน IMF หากเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจขึ้นอีก แต่ได้รับการคัดค้านอย่างเต็มที่จากสหรัฐอเมริกา เพราะกลัวว่า AMF จะมาแย่งบทบาทของ IMF ซึ่งสหรัฐอเมริกาครอบงำอยู่ จึง ทำให้ข้อเสนอของญี่ปุ่นตกไป

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

จีนเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกที่เสนอให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับอาเซียน โดยทั้งสองฝ่ายได้มีการลงนามในกรอบความตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (ASEAN-China Framework Agreement on Economic Cooperation) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งได้มีการวางเป้าหมายให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนเก่า (๖ ประเทศ) ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๓ และกับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (๔ ประเทศ) ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยอาเซียนกับจีนได้ลงนามความตกลงด้านการค้าสินค้าในปี พ.ศ.๒๕๔๗ ความตกลงด้านการค้าบริการในปี พ.ศ.๒๕๕๐ และความตกลงด้านการลงทุนในปี พ.ศ.๒๕๕๒

อนึ่ง ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนมีผลสมบูรณ์เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ ซึ่งทำให้อัตราภาษีศุลกากรสินค้าส่วนใหญ่เหลือ ๐% (เฉพาะประเทศอาเซียนเก่า ๖ ประเทศกับจีน) โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๒ อาเซียนกับจีนมีมูลค่าการค้าระหว่างกัน ๑.๖ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี พ.ศ.๒๕๕๑ ประมาณ ๓ หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่จีนได้กลายเป็นคู่ค้าอันดับ ๓ ของอาเซียน และอาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ ๓ ของจีนเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม จากสถิติการค้าระหว่างอาเซียน-จีนดังกล่าวและสถิติการลงทุนระหว่างอาเซียนกับจีนพบว่า มูลค่าการลงทุนระหว่างกันยังอยู่ในระดับต่ำ โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๑ จีนลงทุนในอาเซียน ๑.๔ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น ๒.๔% ของเงินลงทุนจากต่างชาติทั้งหมด ทำให้จีนและอาเซียนต้องพิจารณาหาแนวทางในการส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น

ด้านการพัฒนา

อาเซียนและจีนได้กำหนดให้มีความร่วมมือใน ๑๑ สาขาหลัก ได้แก่ สาขาเกษตร สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาขาการลงทุน สาขาการพัฒนากลุ่มน้ำโขง สาขาการคมนาคมขนส่ง สาขาพลังงาน สาขาคulture สาขาสาธารณสุข สาขาการท่องเที่ยว และสาขาสิ่งแวดล้อม

จีนได้ดำเนินงานโครงการความร่วมมือในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานหลายประการ เช่น การเปิดเส้นทางคมนาคมทางเรือ ทางบก ทางทะเลและทางอากาศหลายเส้นทาง รวมทั้งมีการดำเนินการด้านการกู้ภัยในทะเล การระวังป้องกันและรักษาความปลอดภัยทางทะเล โดยได้กำหนดเป็นกรอบแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือในการคมนาคมระหว่างจีนกับอาเซียนให้สามารถเชื่อมต่อเมืองสำคัญและแหล่งผลิตด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

สำหรับการพัฒนาความเชื่อมโยงดังกล่าวนั้น จีนได้จัดตั้งกองทุนอาเซียน-จีน เพื่อการลงทุน และโครงการสินเชื่อเชิงพาณิชย์ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโครงข่ายคมนาคม โทรคมนาคม พลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติภายในอาเซียน โดยรับข้อเสนอโครงการทั้งจากภาครัฐและเอกชน

กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ทิศทางของความสัมพันธ์ ในเชิงยุทธศาสตร์

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนซึ่งมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และมีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีแบบแผนและประเพณีในการติดต่อสัมพันธ์ในระบบบรรณาการ (tributary system) ที่แสดงถึงการยอมรับในอำนาจของจักรพรรดิจีนเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ของการค้า และจักรพรรดิจีนก็จะตอบแทนชาติที่มาถวายเครื่องบรรณาการด้วยของกำนัลที่มีมูลค่าสูงมากกว่าเครื่องบรรณาการนั้น เพื่อแสดงถึงการมีสถานะที่เป็นคุณและความมีน้ำใจที่ยิ่งใหญ่ของจีน ทำให้จีนมีความพึงพอใจต่อการยอมรับในอำนาจแบบดังกล่าวมากกว่าที่จะเข้ามาครอบงำหรือยึดครองดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันมีความแตกต่างไปจากการแสวงหาอาณานิคมของชาติตะวันตก

ในขณะที่อดีตศาสตราจารย์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยมิชิแกนชื่อ ออแกนสกี (A.F.K. Organski) ได้นำเสนอทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของกำลังอำนาจ (power transition theory) ไว้ในหนังสือเรื่องการเมืองโลก (World Politics) เมื่อปี ค.ศ.๑๙๕๘ (พ.ศ.๒๕๐๑) มีเนื้อหาเกี่ยวกับ

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

กำลังอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและวงจรตามธรรมชาติของสงคราม โดยจัดระดับความสัมพันธ์ของกำลังอำนาจระหว่างรัฐต่าง ๆ ในการเมืองระหว่างประเทศเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ รัฐที่มีกำลังอำนาจครอบงำ (dominant state) รัฐที่มีกำลังอำนาจขนาดใหญ่ (great powers) รัฐที่มีกำลังอำนาจขนาดกลาง (middle powers) และรัฐที่มีกำลังอำนาจขนาดเล็ก (small powers) นอกจากนี้ ได้กล่าวถึง ปรากฏการณ์ของสงครามอันเกิดจากการที่มหาอำนาจต้องการรักษาความเป็นมหาอำนาจไว้โดยการทำลายมหาอำนาจใหม่ที่กำลังก้าวขึ้นมาเป็นอำนาจ

แม้ว่าทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของกำลังอำนาจของอองแกนส์ก็นำเสนอมากว่า ๔๐ ปี แล้วก็ตามแต่ก็มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ จาง หยุนหลิง (Zhang Yunling) และถัง ซื่อผิง (Tang Shiping) ที่ได้วิเคราะห์บทบาทการผงาดขึ้นมาเป็นอำนาจอย่างสันติของจีนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของกำลังอำนาจระหว่างประเทศในเชิงยุทธศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

๑. จีนมุ่งคืนสู่ความยิ่งใหญ่ดังในอดีตด้วยการเป็นมหาอำนาจจากขนาดของประเทศ จำนวนประชากรและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่จีนระลึกละอองว่าสหรัฐฯ เป็นอภิมหาอำนาจที่จีนต้องมีความร่วมมือในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ จีนจะเพิ่มความแข็งแกร่งของประเทศรวมทั้งความเข้มแข็งทางการทหารเพื่อรักษาสถานภาพทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

๒. จีนต้องการดำรงความมีเสถียรภาพอันเป็นผลจากนโยบายสี่ทันทสมัยในยุคของ เต็ง เสี่ยวผิงและรักษาสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศให้มีความสงบเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ และประเทศเพื่อนบ้านของจีน

๓. จีนเน้นการเป็นประเทศใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่มุ่งแสวงหาการเป็นผู้นำในกิจการระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกโดยดำเนินกิจกรรมผ่านองค์กร สถาบันและกลไกต่าง ๆ แบบพหุภาคี (multilateral institutions) เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

รวมทั้งร่วมปรึกษาหารือระหว่างประเทศเพื่อสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures: CBMs) ในการบริหารจัดการด้านความมั่นคงบนพื้นฐานของแนวคิดความมั่นคงใหม่ (new security concept) ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การเห็นประโยชน์ร่วมกัน มีความเสมอภาคกันและมีความร่วมมือกัน

๔. จีนเน้นการดำเนินการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความมั่นคงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของโลก โดยดำเนินนโยบายอย่างอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รวมทั้งยึดถือกรอบปฏิบัติของสหประชาชาติ และจะต่อต้านการแทรกแซงกิจการระหว่างประเทศ

มูลเหตุที่ทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน ยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับอาเซียนประสบความสำเร็จ

เนื่องจากแนวทางของการพัฒนาความสัมพันธ์หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับอาเซียนดังกล่าว มีความสอดคล้องกับประโยชน์พื้นฐานของทั้งสองฝ่าย และเป็นไปตามกระแสแห่งยุคสมัยที่มุ่งสู่สันติภาพ การพัฒนาและความร่วมมือ ซึ่งทั้งจีนและอาเซียนควรยึดในแนวทางที่ถูกต้องต่อไป โดยยึดมั่นในหลักการแห่งการเคารพซึ่งกันและกัน ปฏิบัติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เป็นเพื่อนบ้านที่ดี เอื้อประโยชน์แก่กัน และมุ่งช่วยกันพัฒนา อีกทั้งหมดกำลังในการพิทักษ์สันติภาพ และความสงบสุข กระชับความร่วมมือในภูมิภาค กระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและอาเซียนจะประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อทบทวนอดีต เพื่อมุ่งหน้าไปสู่อนาคตจะพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนกำลังสร้างจุดเริ่มต้นใหม่แห่งประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงของจีน กล่าวปราศรัยที่รัฐสภาอินโดนีเซียเมื่อช่วงปลายปี พ.ศ.๒๕๕๖ ว่า จีนกับอาเซียน จะสืบต่ออดีตและบุกเบิกอนาคต ร่วมมือกันสร้างประชาคมจีน-อาเซียนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด บนพื้นฐาน “สิบปีแห่งยุคทอง” เพื่อพัฒนาเป็น “สิบปีแห่งยุคเพชรพลอย” ในการสร้างความผาสุกมากยิ่งขึ้นแก่ประชาชนในภูมิภาค ซึ่งก่อนที่จะบรรลุเป้าหมายกรอบความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ ทั้งสองฝ่ายควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์จีนบเวทโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ประการแรก ต้องยึดหลักว่า จีนกับอาเซียนเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่สนิทแน่นแฟ้น โดยจีนยินดีหารือกับประเทศในกลุ่มอาเซียนเพื่อลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศฉันทมิตร สร้างรากฐานการเมืองบนความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ประการที่สอง กระชับความร่วมมือด้านความมั่นคง สร้างกลไกการประชุมรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมระหว่างจีนกับอาเซียนให้สมบูรณ์ ความร่วมมือด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ต ปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

ประการที่สาม พัฒนาเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียนให้ดียิ่งขึ้น ใช้มาตรการอย่างเป็นรูปธรรมในการค้าสินค้า การค้าบริการ และความร่วมมือด้านการลงทุน เพื่อให้การค้าการลงทุนมีความเสรีและมีความสะดวกมากขึ้น จนบรรลุเป้าหมายยอดการค้าระหว่างทั้งสองฝ่ายที่ตั้งเป้าไว้ ๑ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ.๒๕๖๓

ประการที่สี่ ผลักดันความคิดสร้างสรรค์ กระชับการแลกเปลี่ยนกันทั้งซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ จีนเสนอจัดตั้งธนาคารเพื่อลงทุนเกี่ยวกับระบบสาธารณสุขโลกขั้นพื้นฐานแห่งเอเชีย เพื่อสนับสนุนให้ประเทศอาเซียนกู้เงินโครงการที่เกี่ยวข้อง

ประการที่ห้า ร่วมกันเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง ขยายขนาดและขอบเขตการแลกเปลี่ยนเงินตรา ทดลองใช้ระบบการชำระบัญชีด้วยเงินตราของประเทศตนในการค้าระหว่างประเทศ เน้นความร่วมมือแบบทวิภาคีตามข้อเสนอเชิงใหม่ เป็นต้น

ประการที่หก พัฒนาความร่วมมือหุ้นส่วนทางทะเล ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจทางทะเล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทางทะเล การกู้ภัยทางทะเล ร่วมกันสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นต้น

ประการที่เจ็ด กระชับการแลกเปลี่ยนด้านบุคลากรและวัฒนธรรม ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันกำหนด “โครงการความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับอาเซียน” ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม การศึกษา เยาวชน กลุ่มนักคิด ผู้เชี่ยวชาญ และสื่อมวลชน

นอกจากนี้ การพัฒนาประเทศของจีนต้องการบรรยากาศที่มีสันติภาพ และเสถียรภาพ โดยจีนจะมุ่งมั่นกระชับความร่วมมือรอบด้าน และมีมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นเดียวกับในอดีตที่ผ่านมา กำกับดูแลและแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและความเห็นที่ต่างกันอย่างรอบคอบ อาเซียนมีความสำคัญด้านการทูตของจีน ดังนั้น จีนสนับสนุนการพัฒนาของอาเซียนรวมทั้งการแสดงบทบาทในภูมิภาค เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะจะนำผลประโยชน์ที่แท้จริงมาสู่ภูมิภาค ไม่ว่าจะสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จีนยืนยันการพิทักษ์สันติภาพและเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มุ่งมั่นพัฒนาและปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ ยังต้องการความร่วมมือที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพื่อรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์การเงินโลก รักษาแนวโน้มการพัฒนาของภูมิภาค จีนเสนอให้ยึดเหนี่ยวความร่วมมือแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยตลอด ซึ่งจีนเห็นด้วยที่จะให้อาเซียนเป็นแกนนำ เพื่อประสานงานให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และพัฒนารูปแบบความร่วมมือที่มีเอกลักษณ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับกรอบและกลไกความร่วมมือหลายประการที่มีอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สอดคล้องกับความเป็นจริงของภูมิภาคนี้ที่มีความหลากหลาย โดยจีนยินดีที่จะให้การสนับสนุนและเข้าร่วมกลไกต่าง ๆ เพื่อสร้างการยอมรับและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

กลไกของการเสริมสร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับอาเซียน

กลไกในการดำเนินความสัมพันธ์อาเซียน-จีน มีหลายระดับ ได้แก่ (๑) การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-จีน (ASEAN-China Summit) ในช่วงเดียวกันกับการประชุมสุดยอดอาเซียนในช่วงปลายปีของทุกปี (๒) การประชุม รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-จีน (ASEAN Post Ministerial Conference Session with

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

China) ราวเดือนกรกฎาคมของทุกปี (๓) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน-จีน (ASEAN-China Senior Officials' Consultation) ราวเดือนเมษายนของทุกปี (๔) กลไกส่งเสริมความร่วมมือในประเด็นทะเลจีนใต้ในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและคณะทำงาน (SOM/JWG on DOC) และ (๕) กลไกรายสาขาในระดับรัฐมนตรีและกลไกรายสาขาในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส

การประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔ ที่กรุงพนมเปญ ซึ่งที่ประชุมฯ ได้รับรองแถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ ๑๕ เพื่อฉลองครบรอบ ๑๐ ปี ปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (Joint Statement of the 15th ASEAN China Summit to Commemorate the 10th Anniversary of the DOC) ซึ่งมีสาระสำคัญแสดงความยินดีต่อพัฒนาการและความร่วมมือระหว่างอาเซียน-จีน ภายใต้กรอบ DOC และสนับสนุนให้มีการยึดมั่นในหลักการ และส่งเสริมความร่วมมือในกรอบ DOC เพื่อนำไปสู่การจัดทำ COC ต่อไป กล่าวคือ ในด้านการเมืองความมั่นคง ที่ประชุมฯ ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อาเซียน-จีน ให้ก้าวหน้าอย่างรอบด้าน โดยดำเนินการตามแผนปฏิบัติการอาเซียน-จีน พ.ศ.๒๕๕๔ - ๒๕๕๘ และขยายความร่วมมือเพื่อรับมือกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ และการบริหารจัดการภัยพิบัติ เป็นต้น ทั้งนี้ ที่ประชุมฯ เห็นว่า ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เป็นเพียงประเด็นหนึ่งในความสัมพันธ์อาเซียน-จีนที่มีหลายมิติ และจะต้องได้รับการแก้ไขภายใต้กรอบอาเซียน-จีนอย่างสันติวิธี โดยสนับสนุนให้มีการหารืออย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตาม DOC อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างกัน อันจะนำไปสู่บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดทำ COC ในอนาคต ส่วนในด้านเศรษฐกิจ ที่ประชุมฯ สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ให้เต็มศักยภาพ โดยอาเซียนและจีนควรร่วมมือกันจัดอุปสรรคทางการค้า เพื่อให้การค้าอาเซียน-จีน บรรลุเป้าหมาย ๕ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งเร่งผลักดันให้มีการลงทุนใหม่จากจีนในภูมิภาคจำนวน ๑ หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘ นอกจากนี้ ที่ประชุมฯ เห็นพ้องที่จะส่งเสริมความเชื่อมโยง

ในภูมิภาคผ่านการพัฒนาโครงข่ายคมนาคม และการแลกเปลี่ยนในระดับประชาชน ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างด้านการพัฒนา สำหรับข้อเสนอที่สำคัญของจีนในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ ๑๕ ได้แก่

๑. ได้ประกาศให้ปี พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นปีแห่งการเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐ ปี ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์อาเซียน-จีน

๒. จัดตั้งหุ้นส่วนความร่วมมือทางทะเลอาเซียน-จีน โดยใช้ประโยชน์จาก กองทุนความร่วมมืออาเซียน-จีน (ASEAN-China Cooperation Fund) และกองทุน ความร่วมมือทางทะเล (Maritime Cooperation Fund) จำนวน ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท) ซึ่งนายกรัฐมนตรีจีนได้ประกาศจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๔

๓. จัดตั้งกลไกการหารือระหว่างคณะกรรมการด้านความเชื่อมโยงจีน (China's Committee on Connectivity) กับคณะกรรมการประสานงานอาเซียน ว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในภูมิภาค (ASEAN Connectivity Coordinating Committee: ACCC) รวมทั้งจัดทำแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงอาเซียน-จีน (ASEAN-China Master Plan on Connectivity)

๔. จัดทำแผนปฏิบัติการความร่วมมืออาเซียน-จีน ด้านสาธารณสุข และด้านวัฒนธรรม

๕. จัดตั้งเวทีความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวอาเซียน-จีน

๖. จัดตั้งห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ร่วมอาเซียน-จีน จำนวน ๑๐ แห่ง สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน-จีน และศูนย์ถ่ายทอดความรู้ ทางเทคโนโลยี

๗. จัดตั้งเครือข่ายนักวิชาการอาเซียน-จีน

๘. ประกาศเพิ่มวงเงินให้กับกองทุนความร่วมมืออาเซียน-จีน จำนวน ๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ยุทธศาสตร์จีนบนเวทีโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ต่อมาการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน-จีน ครั้งที่ ๑๘ เมื่อวันที่ ๑-๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ที่เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม ที่ประชุมฯ ให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินการตาม DOC พัฒนาการเกี่ยวกับการจัดทำ COC และการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียน-จีนว่าด้วยความเชื่อมโยง โดยไทยได้เสนอให้ดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ การปรับปรุงกฎระเบียบการข้ามแดนเพื่อลดต้นทุนการขนส่ง การประสานงานระหว่างองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนความเชื่อมโยงในภูมิภาค การขอรับการสนับสนุนจากอาเซียนและจีนต่อข้อเสนอโครงการของสถาบันลุ่มน้ำโขงในการเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และไทยรับเป็นเจ้าภาพจัดโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนอาเซียน-จีน ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๓๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕

นอกจากนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ที่กรุงพนมเปญ ที่ประชุมฯ ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของความสัมพันธ์ที่ผ่านมา โดยเฉพาะการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการร่วมอาเซียน-จีน พ.ศ.๒๐๑๑ - ๒๐๑๕ (Plan of Action to Implement the Joint Declaration on the ASEAN-China Strategic Partnership for Peace and Prosperity 2011-2015) และความสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีน ณ กรุงปักกิ่ง รวมทั้งยอมรับบทบาทของจีนในการสนับสนุนการปฏิบัติตามแผนแม่บทว่าด้วยการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity-MPAC) และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกลไกการประสานงานระหว่างจีนกับคณะกรรมการประสานงานอาเซียน ว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในภูมิภาค (ASEAN Connectivity Coordinating Committee-ACCC) ตลอดจนแสดงความยินดีกับการประกาศจัดตั้งคณะผู้แทนถาวรจีนประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา และการแต่งตั้งนางหยาง ชิวผิง (Yang Xiuping) ให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรจีนประจำอาเซียน อีกทั้งได้เห็นพ้องให้มีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และยืนยันให้การสนับสนุนไทยอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติหน้าที่ประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-จีน

ล่าสุด เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ กระทรวงการต่างประเทศไทย เป็นเจ้าภาพการประชุมร่วมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน-จีน ว่าด้วยการปฏิบัติตาม ปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (ASEAN-China SOM on DOC) ครั้งที่ ๘ โดยมีนายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะนั้น และนายหลิว เจิ้นหมิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน เป็น ประธานร่วม ณ โรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพมหานคร ในที่ประชุมได้หารือ ถึงความคืบหน้าของการดำเนินการตามปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีใน ทะเลจีนใต้และเร่งรัดการจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ โดยต่อยอดจากผลลัพธ์ ของการประชุม SOM on DOC ครั้งที่ ๗ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๕ ที่เมือง พัทยา และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๗ ที่เมืองกุ้ยหลินประเทศจีน ซึ่งทั้งสองฝ่ายสนับสนุนการส่งเสริม ความร่วมมือผ่านการหารือในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับคณะทำงาน โดยอาเซียนและจีนตระหนักถึงความสำคัญของคณะทำงานร่วมอาเซียน-จีน (Joint Working Group-JWG) ในการสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่อาวุโสฯ ทั้งนี้ ที่ประชุมฯ เห็นชอบกับข้อเสนอของ JWG ในการจัดตั้ง hotline สำหรับเหตุฉุกเฉิน ทางทะเลระหว่างหน่วยงานค้นหาและกู้ภัย และระหว่างเจ้าหน้าที่อาวุโสกระทรวง การต่างประเทศอาเซียน-จีน และเห็นชอบกับแผนการฝึกซ้อมในท้องปฏิบัติการ (Tabletop Exercise-TTX) ด้านค้นหาและกู้ภัยในปี พ.ศ.๒๕๕๘ นอกจากนี้ ที่ประชุมฯ ให้ความสำคัญต่อการขยายประเด็นที่เป็นจุดยืนร่วมกัน (commonalities) ระหว่าง อาเซียนกับจีน โดยได้รับรอง First List of Commonalities ซึ่งกล่าวถึงหลักการ ทั่วไปที่กำหนดแนวทางการดำเนินการความสัมพันธ์อาเซียน-จีน และได้มอบหมาย ให้ JWG หารือและจัดทำ Second List of Commonalities ต่อไป ทั้งนี้ ที่ประชุมฯ ย้ำถึงความสำคัญของความสัมพันธ์อาเซียน-จีน ในการเป็นเสาหลักของสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค รวมทั้งแสดงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ความสัมพันธ์ บนพื้นฐานของความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์อาเซียน-จีน ให้มีความ ใกล้ชิดและมั่นคงเข้มแข็งยิ่งขึ้นด้วยการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน

ทิศทางและแนวโน้มของความสัมพันธ์ในอนาคต

จากกรอบการวิเคราะห์ทิศทางของความสัมพันธ์ในเชิงยุทธศาสตร์ที่กล่าวมา ที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของกำลังอำนาจในการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้สามารถวิเคราะห์ทิศทางที่จีนมุ่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในการผงาดขึ้นมามีอำนาจอย่างสันติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ได้ ๖ ประการใหญ่ ๆ คือ

๑. มุ่งสร้างบทบาทใหม่ของการเป็นสถาบันระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง เช่น การประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือเอเปค (The Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC)

๒. มุ่งใช้กลไกของสถาบันระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคโดยเฉพาะหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจในเอเชีย ได้แก่ กรอบการประชุมอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3 หรือ ASEAN Plus Three: APT)

๓. ส่งเสริมและสนับสนุนต่อการสร้างบรรทัดฐานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ในการต่อต้านการขยายอำนาจอิทธิพลเพื่อครองความเป็นเจ้า (Hegemonic Power)

๔. เร่งดำเนินการให้สถาบันระหว่างประเทศมีกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาค เช่น กลไกของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ อาฟต้า (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) เป็นต้น

๕. ยกระดับความเชื่อมั่นของกลไกเพื่อความร่วมมือด้านความมั่นคงทั้งในรูปแบบทวิภาค (bilateral) และพหุภาคี (multilateral) ให้มีความสมดุลที่จะผลักดันให้เกิดประชาคมความมั่นคง (security community) ของภูมิภาคต่อไป

๖. ใช้แนวทางของความสัมพันธ์ในความร่วมมือด้านความมั่นคงทั้งที่เป็นทางการ (formal security approach) และที่ไม่เป็นทางการ (informal security approach) โดยตั้งคณะทำงานร่วมกันเพื่อลดข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีกิจกรรมร่วมกัน

สำหรับแนวโน้มการดำเนินการต่อความสัมพันธ์กับอาเซียนของจีนนั้น จีนจะมุ่งเน้นการขยายบทบาทและอำนาจโดยใช้เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ (soft power) เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียได้แถลงผลการวิจัย เมื่อเดือนกันยายน ปีพ.ศ.๒๕๕๒ ว่า จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีขนาดของเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของโลกภายในปี พ.ศ.๒๕๖๘ โดยจีนได้กำหนดเป้าหมายจากปัจจุบันจำนวน ๑ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เป็น ๔ ล้านล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.๒๕๖๓ ซึ่งจะทำให้ประชากรจีนที่มีรายได้น้อยกว่า ๒๐๐ ล้านดอลลาร์ สามารถหลุดพ้นจากความยากจน นอกจากนี้ จีนยังมีทุนสำรองระหว่างประเทศมากที่สุดในโลก (ทุนสำรองระหว่างประเทศ หมายถึง สินทรัพย์ที่ธนาคารกลางและหน่วยงานที่ดูแลทางการเงินของประเทศนั้น ๆ ถือครองไว้ ซึ่งส่วนมากอยู่ในรูปแบบ เงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ เช่น ดอลลาร์สหรัฐ ยูโร ปอนด์สเตอร์ลิง และเยน, ทองคำ, สิทธิพิเศษถอนเงิน และสินทรัพย์ส่งสมทบกองทุนการเงินระหว่างประเทศ)

การที่จีนมีทุนสำรองระหว่างประเทศจำนวนมากนั้น ทำให้จีนต้องหันไปเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศเพื่อชะลอสถานะความร้อนแรงทางเศรษฐกิจภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่สมดุล รวมทั้งรัฐบาลจีนได้มีนโยบายให้บริษัทต่าง ๆ ของจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น

ทิศทางและแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจจากผลการประชุมหารือว่าด้วยเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน (China-ASEAN FTA Forum) เมื่อวันที่ ๗ - ๘ มกราคม ๒๕๕๓ ณ นครหนานหนิง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีผู้นำฝ่ายเศรษฐกิจจากจีนและ ๑๐ ประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งข้าราชการเจ้าหน้าที่ คณะตัวแทนจากองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง คณะ

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ตัวแทนวิสาหกิจที่มีชื่อเสียง และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ รวมกว่า ๔๐๐ คน เข้าร่วมการประชุม ที่ประชุมฯ ได้มีการออกแถลงการณ์ในพิธีปิด มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. ทั้งสองฝ่ายพยายามปฏิบัติตามข้อตกลงการค้าเสรี ในการเปิดเสรีทางการตลาดระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งร่วมมือกับความท้าทายและการต่อต้านระบบปกป้องการค้าเพื่อผลักดันการสร้างเขตการค้าเสรีให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

๒. ส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าการลงทุนและการต่อต้านระบบการปกป้องการค้าการลงทุน โดยเร่งส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้าตามข้อตกลงว่าด้วยการค้าและสินค้าบริการรวมทั้งใช้ประโยชน์จากฐานการส่งเสริมการค้าต่าง ๆ เช่น งานมหกรรมแสดงสินค้า ฯลฯ เพื่อกระชับความร่วมมือทางการค้า

๓. ส่งเสริมระบบการลงทุนระหว่างจีนกับอาเซียนให้มีความสมบูรณ์ โดยเร่งพัฒนาภายใต้ความร่วมมือในโครงการขนาดใหญ่รวมทั้งการสร้างเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเขตนิคมอุตสาหกรรมข้ามประเทศ

๔. ผลักดันความร่วมมือด้านการคมนาคมระหว่างจีนกับอาเซียนเต็มรูปแบบ รวมทั้งมีการบูรณาการมาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงสร้างพื้นฐานทางท่าเรือ เส้นทางรถไฟสายหลัก เส้นทางหลวงและท่าอากาศยาน ฯลฯ โดยร่วมกันผลักดันมาตรฐานการอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมอันจะสร้างความแข็งแกร่งในด้านการเชื่อมต่อภายในภูมิภาค

๕. ผลักดันความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียนด้วยความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคซึ่งเป็นสาระสำคัญของกรอบข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจจีน-อาเซียน เช่น อนุภูมิภาคคลุ่มแม่น้ำโขง ฯลฯ

บทบาทที่ไทยควรดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ

บทบาทของอาเซียนที่เด่นชัดคือ การมุ่งส่งเสริมความร่วมมือในหมู่ประเทศสมาชิก ทั้ง ๑๐ ประเทศเพื่อนำไปสู่การสร้างประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อันมีผลมาจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ ๙ ระหว่างวันที่ ๗ - ๘ ตุลาคม ๒๕๔๖ ที่เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ใน ๓ ด้านหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘

ดังนั้น บทบาทที่ไทยควรดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ จึงควรอยู่บนพื้นฐานของกรอบความร่วมมือของอาเซียนเพื่อผลักดันให้เป็นประชาคมอาเซียน โดยมีนัยสำคัญ ดังนี้

บทบาทด้านการเมืองและความมั่นคง ซึ่งการเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียนนั้น มีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

๑. สร้างประชาคมอาเซียนให้มีค่านิยมร่วมกัน โดยสร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในด้านต่าง ๆ เช่น ค่านิยมว่าด้วยการไม่ใช้กำลังแก้ไขปัญหาและการไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ ฯลฯ

๒. เสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของการมีความมั่นคงของมนุษย์

๓. ให้ประชาคมอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

ไทยควรแสดงบทบาทนำอย่างต่อเนื่องในการผลักดันการเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียนหลังจากที่ไทยได้ริเริ่มให้ผู้นำรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ของอาเซียนรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ.๒๐๒๐ (ASEAN Vision 2020) ในโอกาสครบรอบ ๓๐ ปี การก่อตั้งอาเซียน ซึ่งมีขึ้นระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ ๒ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๐ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอก และได้จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการมีหัวข้อหลัก ๆ ๖ หัวข้อ ได้แก่ (๑) political development เน้นเรื่องการเสริมการพัฒนาทางการเมืองระหว่างอาเซียน (๒) shaping and sharing of norms เป็นการเสริมสร้างบรรทัดฐานที่อาเซียนจะมีร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ในประชาคมอาเซียน (๓) conflict prevention เน้นการป้องกันไม่ให้เกิดการสู้รบโดยส่งเสริมระดับของความไว้วางใจและการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่มีอยู่แล้วทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น (๔) conflict resolution เน้นเรื่องการแก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยใช้กลไกของภูมิภาคซึ่งอาจรวมถึงการจัดตั้งกลไกรักษาสันติภาพของภูมิภาค (๕) post-conflict peace building ให้อาเซียนร่วมมือกันเพื่อสร้างสันติภาพภายหลังการยุติการสู้รบซึ่งอาจรวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การฟื้นฟูบูรณะ และการระดมทรัพยากรเพื่อการนี้ และ (๖) implementing mechanisms เสนอให้มีการติดตามการนำแผนปฏิบัติการมาปฏิบัติโดยที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเป็นผู้ประสานงานกับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจตามสมควรและรายงานผลการดำเนินการต่อที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนทุกปี

แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการประชุมหารือในระดับรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนเพียง ๔ ครั้ง แต่ก็มีทิศทางและพัฒนาการที่ก้าวหน้า โดยเฉพาะการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ครั้งที่ ๓ ที่ไทยเป็นเจ้าภาพ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ณ เมืองพัทยา ได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญจำนวน ๓ ฉบับ คือ (๑) เอกสารแนวความคิดการใช้ทรัพยากรและศักยภาพทางทหารอาเซียนในการให้ความช่วยเหลือ

ด้านมนุษยธรรม และการบรรเทาภัยพิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติการทางทหารของประเทศสมาชิกอาเซียน ในการให้ความช่วยเหลือ ด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ (๒) เอกสารหลักเกณฑ์สำหรับสมาชิกภาพ การประชุมระหว่างรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมของประเทศคู่ เจรจา และ (๓) เอกสารแนวความคิดความร่วมมือระหว่างกลาโหมอาเซียนกับ องค์การภาคประชาสังคมในด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ เพื่อกำหนดกรอบและ แนวทางการดำเนินการสำหรับให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับ กลาโหมอาเซียน ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความมั่นคงรูปแบบใหม่

อาจกล่าวได้ว่า กลไกการป้องกันความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาที่ตีนั้นควร เกิดจากการรับรู้และตระหนักถึงภัยคุกคามร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยคุกคามต่อ ความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นไทยควรจะสร้างบทบาทในการผลักดันอาเซียนให้มี ความร่วมมือทางการทหารอย่างเป็นทางการโดยการจัดตั้งเป็นกองกำลังร่วมของ อาเซียนเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น อันเป็นการพัฒนากำลังพลของกองทัพไทยให้มีขีด ความสามารถมากขึ้นและสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างกองทัพไทยกับ กองทัพของประเทศเพื่อนบ้านได้แนวทางหนึ่ง

นอกจากนั้น ไทยควรแสดงบทบาทในการผลักดันการส่งเสริมมาตรการ ไว้วางใจระหว่างกันโดยเฉพาะปัญหาที่อาจเกิดความขัดแย้งจากปัญหาเขตแดน เช่น ให้ทุกฝ่ายเคารพเสรีภาพในการเดินเรือในทะเลจีนใต้และแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการให้ความสำคัญต่อปฏิญญาทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea) เป็นต้น

บทบาทด้านเศรษฐกิจ ไทยควรแสดงบทบาทในการผลักดันให้มีการรวม กลุ่มทางเศรษฐกิจโดยการส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าเสรีและเป็นหุ้นส่วนทาง เศรษฐกิจอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ โดยเฉพาะกับจีน ซึ่งการรวมกลุ่ม ทางเศรษฐกิจ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การทำให้เศรษฐกิจของประเทศสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศพัฒนาเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single market and produc-

ยุทธศาสตร์จับมือทั่วโลก

(ฉบับปรับปรุง)

tion base) โดยมีส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ การเคลื่อนย้ายสินค้าที่เสรี การเคลื่อนย้ายบริการที่เสรี การเคลื่อนย้ายการลงทุนที่เสรี การเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น และการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือที่เสรี อันจะทำให้อาเซียนมีอำนาจต่อรองในเวทีการค้าระดับโลก

ประเทศไทยมีศักยภาพที่ดีพอในการแข่งขันรวมทั้งมีความสำคัญและน่าสนใจมากเพียงพอที่จะดึงดูดนักลงทุนระดับโลกรายใหญ่ ๆ ที่มีเงินลงทุนมหาศาล และมีเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งการลงทุนรายใหญ่ ๆ เหล่านี้จะส่งผลตามมาในเรื่องความต้องการวัตถุดิบ ชิ้นส่วนประกอบ การบริการและการจ้างงานภายในประเทศ การถ่ายทอดวิทยาการเทคโนโลยีขั้นสูงก็จะเกิดขึ้น ส่งผลให้คนไทยมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งอย่างจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ต่างก็สนใจ มาร่วมมือเจรจาทางการค้าและการร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่น ๆ กับอาเซียน ทั้งในระดับทวิภาคีกับอาเซียนและในวงอาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus Three) นอกจากนี้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ก็ได้มาร่วมกับอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ (อาเซียนบวกหก) ในกรอบของการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) และในระดับที่กว้างไกลออกไป เช่น ความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศในเอเชียแปซิฟิก หรือเอเปค (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) เป็นต้น

บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยไทยควรแสดงบทบาทในการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ ๔๓ เมื่อกลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๓ ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้ย้ำความสำคัญของการส่งเสริมความร่วมมือ กับภาคประชาสังคมในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเสนอให้พิจารณาจัดการหารือ ระหว่างผู้นำอาเซียนกับผู้แทนภาคประชาสังคมในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน โดยอาจคัดเลือกเฉพาะองค์กรเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมแยกออกจากกลุ่มองค์กรเอกชนทางการเมืองเพื่อหลีกเลี่ยงการสร้าง ความไม่สบายใจแก่ผู้นำบางประเทศ โดยอินโดนีเซียในฐานะที่จะเป็นประธานอาเซียนปี ๒๕๕๔ ได้ให้การสนับสนุนและประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนรับที่จะพัฒนาแนวคิดนี้ต่อไป

นอกจากนี้ ไทยควรแสดงบทบาทที่เด่นชัดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนเพื่อการพัฒนาภูมิภาคที่มีความยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือ ๕ สาขาหลัก ได้แก่ (๑) การสร้างสังคมที่เอื้ออาทรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความยากจนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (๒) การลดผลกระทบอันเกิดจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ (๓) การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของอาเซียน (๔) รูปแบบหรือแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และ (๕) การส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน